کتێب\ گۆڤاری مەزنەکان لە هەزرەکەوە دەست پێ دەکەن.. ئەمجەد شاکەلی

(لێگەڵ ئەحمەد بین بیلالدا بەرەو جیهانێکی نوێ)

نووسەر: ئەمجەد شاکەلی
بابەت: باس و لێکۆڵینەوە
دیزاینی بەرگ: ئیسڵا کەمال
دیزاینی ناوەوە: خەبات عارف
چاپخانەی: کارۆ، سلێمانی، کوردستان

بۆ خوێندنەوەی ئەم بابەتە کلیکی ئێرە بکەن..

AmjadShakaliDownload

چیرۆکی "هەر دەمەوێ".. ئازاد ئەحمەد ئەسوود.. بۆ یادی تاهیری خەلیلی

بۆ یادی تاهیری خەلیلی

ساڵی 1982 لە گوندی (شنێ)ی نزیك زێێ و ناوزەنگ لەسەر سنووری ئێران پێشمەرگە بووم، شیعری (هەر دەمەوێ)م لە گۆڤاری (ڕاپەڕین) بڵاو کردەوە، کە گۆڤارێکی سیاسی و ئەدەبی بوو چەند ژمارەیەکی کەمی لە دەرچوو. پاش ماوەیەك بیستمەوە کە هونەرمەند تاهیری خەلیلی ئاوازی بۆ دانێ. لەناو شێشدا جگە لە تاهیری خەلیلی، دوو هونەرمەندی تریش خەریکی ئاوازدانان بوون بۆ ئەو شیعرە: لاڵە نجدەر و، هونەرمەندکی تر کە خەکی گێێکی ێێحیماوای کەرکوك بوو (ناوەکەیم بیر چەتەوە) لە ناوەندیی کەمێێی ێێنجدەران لە ناوزەنگ پێشمەرگە بوو. بەڕام دواجار تاهیری خەلیلی کارەکەی

ئەنجام داو، پەم وایە پاش تەمار کردنی گرانیەکە دوو هونەرمەندەکەی تر وازیان هێنا.

لە کۆتایی ساڵی 1982دا بەهەی نزیك بوونەوەی شۆڕشی عێراق-ئێران لەو سنوورە، سەرکردایەتیی یەکێتی ئەو ناوچەیەیان چۆڵ کرد و گواستیانەوە سەرگەڵوو و بەرگەڵوو و، هەزەکانی پێشمەرگەش دابەش بوونە سەر چوار مەڵبەند. من لەسەر داوای خەم گواستراموە مەڵبەندی چوار لە باڵیسان، بۆ ئەوەی بەشی ئاگەیاندن (ئیعلام) لەو مەڵبەندە دامەزرێنین. ئاگەیاندن بەرفراوان بوو و زۆرێك لە نووسەرو ڕۆژنامەوان و هونەرمەندانی ئەو دەڤەرەی لەخۆ گرت. جگە لە من؛ مەریوان وریا قانع، ئیبراهیم عەلی ئەحمەد (بەندی شەوکار)، هونەرمەندی ئاوازدانەرو کەمانجەژەن مەجید خۆشناو، هونەرمەندی گرانیبەژ عەلی عەزیز خاوەن گرانیی"ئەی کچە کوردی کەرکوك" و ئەندامی تیپی مۆسیقای سەلاف/کەرکوك بوو، قەنبەری کمانجەژەن ئەویش هەر ئەندامی تیپی مۆسیقای سەلاف بوو لە تەلەڤزیۆنی کەرکوك، هونەرمەندی گرانیبەژ مونیر نوری (ناسراو بە مونیر ئاری)، سیار بادینی، شاهین (کوردی باکور بوو)، دکتۆر سالار مستەفا، عەباس ئیسماعیل حەمەد ناسراو بە "عەباس نیووتن" و چەند پێشمەرگەیەکی دی، بەرپرسی ئاگەیاندنیش حاکم پێشەوسەید برایم بوو. وشیاری براشم لەگەڵ ئیمەدا بوو بەهام ئەو چووە بارگایەکی تر. عەباس نیووتن، ئەو نازناوەی لەخۆا لە نەرابوو، ئەو خەی دەرچووی بەشی فیزیا بوو، نامیلکەیەکی بە چاپ گەیاند تیایدا ڕەخنە لە یاسای سەیمی ئایزەك نیووتن لە جووڵانەوەدا ئەگرێ. ئەوسا دەنگەی ئەوە هەبوو کە لە یەکێتیی سۆڤیەتەوە بانگهێشتی عەباس کراوە بۆ لێکۆڵینەوە لە ڕەخنەکەی لە نیووتن. عەباس بە سەلماندنی تیۆریەکەی خەی کەمەڵە هاوکێشەی لە نامیلکەکەیدا بەکار هێنابوو. مەریوان قانع و ئیبراهیم (بەند) بە پەکەنین ئەیانووت لە ڕووسیا کاتێ زاناکان بە هاوکێشەکانی عەباسدا ئەچنەوە پەی ئەڵێن کورە ئەوە چیت کردووە؟ ئەوە زائید نییە، ناقسە! عەباسیش لە ناوچەوانی خەی ئەدا: ئاه!!

لەپاش شۆڕشی باڵیسان، کە لە مانگی چوای ساڵی 1983دا لەنێوان یەکێتی و بەڕی جووددا ڕووی دا بە ماوەیەکی کەم، بارگاکەمان گواستەوە گوندی (کانی بەرد)ی نزیك باڵیسان. ژوورێکمان تەرخان کردبوو بە تایپایتەرو ڕۆنیەو ستێنسڵ و ئەو شتانە، هەڵکیش بە ئامێرو کەرەستە مۆسیقیەکانی وەکو کەمانجەو ئەرگ و ئەکۆردیۆن و ئیقاع و.. هونەرمەندان پرۆڤەی گرانی و مۆسیقایان تیادا ئەکرد.

تاهیری خەلیلی ئەوسا لە نەوان سەرکردایەتی و بالیساندا هاتوچۆی ئەکرد. لە سەرکردایەتی لەگەڵ (تیپی مۆسیقای شەهید کارزان)دا گەرانیی ئەووت. کە ئەشهاتە بالیسان مانگەك یان پتر لەلامان ئەمایەوە و لەگەڵ مەجید خۆشناوو مونیر ئاری و ئەواندا شەوان لە هۆڵی مۆسیقادا پرۆڤەی گەرانییان ئەکرد. تاهیر کە گەرانیی ئەووت خۆشکی کانی بەرد هەموو گۆیان لە ئەبوو. هەندێ جاریش بە شەو کە لە بالیسانەوە ئەهاتینەوە بە کانی بەرد تاهیری خەلیلی بەدەم ئاوە بە دەنگە بەرزو زۆرەکەی گەرانیی ئەووت لە هەموو دۆڵی بالیسان دەنگی ئەدایەوە. ئەوسا تازە دەنگی موفاوەزات (دانوستان) هەبوو لە نەوان یەکێتی و ژەمی بەغدادا، تاهیری خەلیلی هاتوچۆی سلەمانیی ئەکردو، لەگەڵ (تیپی مۆسیقای مەولەوی)دا کاسێتکی تەمار کرد کە پێکهاتبوو لە کۆمەڵە گەرانی، لەوانە گەرانیی "هەر دەمەوێ".

جارێکیان هاتە لام و وتی ئاوازی گەلانیێکم داناوە شیعری خۆمە بۆکو بەم بنووسیتەوە. وتم ئەی خێت نەتنووسیوتەوە؟ وتی من سەوادم نییە!. من تووشی شۆك بووم، خوێندەواریی نییەو ئەو شیعرو ئاوازە جوانانەش هەر بە سەلیقە دائەنێ. ئەو شیعرکەی ئەووتەوەو من ئەمنووسی. شیعری هەزی پشمەرگە "لە قەندیلی سەربەرزەوە" بوو. جارێکی دیش هات و شیعری "شیرین"ی پێ نووسیمەوە. وتم ئەم شیعرە لەووی کەشەوە لەنگە، هەندێ دەسکاریی کەش و سەروای شیعرکەم بە کرد، بەڵام ئەو هەندە لەو دەستکاریانەی بەدە نەبوو، لەبەر ئەوەی ئاوازکەی پێش شیعرکە دانابوو. ساڵانی دواتر هەندێ دۆی لە گەرانیی لە قەندیلی سەربەرزەوە گۆی. لەوانە بە نموونە:

هاوڕێ ئارام لەبیر مەکەن

ڕێگای لینین قەت بەرمەدەن

کە پاشان کردی بە:

هاوڕێی شەهید لەبیر مەکەن

ڕێگای قازی قەت ون مەکەن

هەروەها ڕەخنەمان لەو کێپلەیەی گەرانییەکە گرت کە ئەڵێ:

هەزی پشمەرگە نابەزن

هەموو شۆشگێڕن ئەمڕۆ

وەك ئەوەی هەزی پەشمەرگە پەشتر شەشگەە نەبووبن.

ساڵی 1983 هاوڕێی شاعیرم مارف عومەر گوڵ لە شارەوە هاتە لامان بە باڵیسان دوو شیعریشی لەگەڵ خۆیدا هێنابوو، داوای لە کردم بە ناوی (دلاوەر مەحمووود)ەوە لە بڵاوکراوەکانی شەش بڵی بڵاو بکەینەوە. ئەوانیش شیعری "قەچی قوربانی وەاتم سوتەمەنیی ڕۆی خۆباتم" و "سروودی ئاپۆین: ژیان وەرزێکە کورت یا درێژ" بوو. من شیعرەکانم دا بە تاهیری خالیلی. مەجید خۆشناو ئاوازی بۆ دانان و تاهیریش بە دەنگی خۆی لەگەڵ کەمەڵە گۆرانیی دیکەدا ساڵی 1984 لە کاسێتی دووەم تۆماری کردن.

هاوینی ساڵی 1984 بەهۆی موفاوەزاتەوە هاتوچۆی نێوان شاخ و شار ئاسایی ببوو، من و تاهیری خالیلی و دکتۆر سالار مستەفا سەفەرێکی سەر سنووری ئێرانمان کرد بۆ لای حیزبە کوردی و ئێرانییەکانی ئۆپۆزیسیۆن. سەردانی کەمەڵەی زەحمەتکێشان و حیزبی دیموکرات (حدکا) و موجاهیدینی خالق و زەر لایەن و کەسایەتیی نیشتمانیمان کرد، لەوانە شێخ عیزەدین حوسەینی، جەعفەری شەفیعی، هەروەها شاعیری "پێشمەرگەی کەمەڵە وەك پەڵەان". هەمووان زۆر بە گەرمی پێشوازییان لە کردین. هەفتەیەك لەو دەڤەرە ماینەوە. تاهیری خالیلی کەسێکی ناسراو بوو لەناویانداو هەموو ڕێزیان لە ئەگرت. شەوان لە مەقەڕی ئە حیزبانەدا هەموو لەی کە ئەبوونەوە گۆرانی و سروودی بە ئەووتن. بڵاوکراوەی حیزبەکانمان کە ئەکردەوە وتووێژی سیاسیی دوورودرێژمان لەگەڵدا ئەکردن. جارێکیان دکتۆر سالار پرسیاری دیکتاتۆریەتی پرۆلیتای لە برادەرانی موجاهیدینی خالق کرد، ئەوان وتیان بڵای ئەمەوە دیکتاتۆریەت هەر دیکتاتۆریەتە، هی پرۆلیتاریا بە یان بۆرژوا، ئەمە هەموو جۆرە دیکتاتۆریەتێك ڕەت ئەکەینەوە… ئەوسا ئەو بیرۆایەی ئەوان بە ئەمە ببووە مایەی پێکەنین.

لە گەڵانەوەماندا لەو سەفەرە، تاهیری خالیلی لەگەڵما هاتەوە کرکوك، چەند شەوێك لەماڵی ئەمەدا مایەوە. بە ئۆتۆمبێلەکەی ئیبراهیم (بەند) هەموو کرکوك گەڕاین. وتی بمبەن بۆ لای خانووە قوڕکان. بردمان بۆ گەڕەکی شەریجەو بۆ لای خانووە قوڕکان. چەند شەوێکی دیش لەماڵی ئیبراهیم مایەوە. ڕۆژێکیان ئیبراهیم و براکانی تاهیری خالیلییان بردبوو بۆ حەمامێکی پریادی. تاهیر لە حەمام دەستی بە مۆقام چێین کرد، ئەوانیش لەوە خێیان ئەشەرد، کە زەربیان تورکمان بوون، هێندە سەرسام بوون بە دەنگی تاهیر هەموو لە دەوری کەبوونەوەو گوێیان لە ئەگرت.

تاهیری خەلیلی ساڵانی هەشتا لە هەموو ئاهەنگەکانی ناو شەش بەشداریی کرد، لەوانە ئاهەنگی سورداش لە نەورەزی 1984 کە لەوەدا سرووەدی "لە قەندیلی سەربەرزەوە"ی وت و مام جەلال کە ئامادەی ئاهەنگەکە بوو دەمانچەیەکی پێشکەش کرد. ئاهەنگی یەکی ئایاری هەمان ساڵ لە گوندی توتمە لە دەڤی بالیسان لەگەڵ هونەرمەند حەمە جەزاو کەمەڵە گەرانیبێژی دیدا. ئاهەنگی یادی دامەزراندنی یەکێتیی نیشتمانی لە گوندی شێخ مەحموود لە قەڵادزێ. چلەی شەهید سەید کەریم لە بالیسان ساڵی 1985. تیپی مەسیقاش بریتی بوون لە؛ مەجید خەشناو و قەنبەر بە کەمان، مونیر ئاری بە ئەکەردیۆن، وشیار ئەسوەد بە ئیقاعی دوو تەپڵی کە پێی ئەڵێن بانگەز، کەمەڵە مەسیقاژەنی دیش.

لەپاش تەکچوونی موفاوەزات و دەستپێکردنەوەی شەڕ لە نیوەی دووەمی ساڵانی هەشتاوە هەتا کۆچی دوایشی کرد تاهیری خەلیلیم نەبینییەوە.

ئێستا حەمە جەزا وعەلی عەزیز و قەنبەر و مونیر ئاری و مارف عومەر گوڤەرە و، دواجاریش تاهیری خەلیلی، هیچیان لە ژیاندا نەماون.

ماڵئاوا ئازیزان… زوو یا درەنگ پێتان ئەگەینەوە.

وێنەکە: تاهیری خەلیلی لە ئاهەنگی نەورەزی 1984 لە سورداش. لە پشتی تاهیرەوە ئەوەی کەمانجە ئەژنە مەجید خەشناوە ، ئەوەی ئەکەردیۆن ئەژنە مونیر ئاری.

ئازاد ئەحمەد ئەسوەد

تیۆری ئەدەبی مارکسیستی.. نووسینی: ک ئەحمەد عەلەم.. وەرگێڕانی لە ئینگلیزییەوە :

عەبدوڵا سەمان(مەشخەڵ)

نووسینی : ک ئەحمەد عەلەم(*)
وەرگێڕانی لە ئینگلیزییەوە : عەبدوڵا سەمان(مەشخەڵ)

تیۆری ئەدەبی مارکسیستی کە لەسەر بنەمای مارکسیزم دامەزراوە؛ یەکێکە لە کاریگەرترین تیۆرییە ڕەخنەییەکان بە شیکردنەوەی ئەدەب. مارکسیزم ئەو قوتابخانە فیکرییەیە کە هەریەک لە کارل مارکس (١٨١٨-١٨٨٣) و فریدریک ئینگڵس (١٨٢٠-١٨٩٥) دایانمەزراندووە و تیۆری ئابووری خۆشیان ناو ناوە کۆمۆنیزم. مارکس و ئینگڵس لە نامیلکەی مانیفێستی حیزبی کۆمۆنیستدا ساڵی ١٨٤٨دا هاتنی کۆمۆنیزمیان ڕاگەیاند. مارکسیزم تا ئێستاش گرنگی و بایەخی خۆی لەدەست نەداوە بەو پێیەی ڕەگەزێکی ماندارمان پێدەبەخشێت بۆ تێگەیشتن لە مێژوو و ئەدەب و ڕووداوەکانی ئێستا. مارکسیزم دەست و پەنجە لەگەڵ ئایدیۆلۆژیا و کۆمەڵگە و مێژوو و ئابووری نەرم دەکات. مارکسیزم ئابووری وەک بنەمایەک دەبینێت کە سەرخانی کۆمەڵایەتی و سیاسی و ئایدیۆلۆژی لەسەری بنیات دەنرێت. بە واتایەکی تر، یەکێک لە پێشمەرجە بنەڕەتییەکانی مارکسیزم، هەڵومەرجی مادییە کە ئاماژەیە بۆ هەڵومەرجە ئابوورییەکان و کە وزەبەخشی ئەتمۆسفیری کۆمەڵایەتی و سیاسی و ئایدیۆلۆژییە کە پێی دەوترێت دەخی مێژوویی. هەروەها مارکسیزم تیشک دەخاتە سەر دابەشبوونی چینایەتی کۆمەڵایەتی ئابووری (هەبووەکان بەرژوازی و نەبوونەکان پرۆلیتاریا) دەبێتە هۆی ململانێی چینایەتی کە هەموو مێژووی مرۆڤایەتی پڕ دەناسرێتەوە. بەنسبەت مارکسیزمەوە ئایدیۆلۆژیا بیرۆکەی حوکمڕانی چینی دەسەڵاتدار یان سیستەمی بیروباوەڕە یان هەموو سیستەمە باوەڕییەکانە کە بەرهەمی هەلومەرجی کلتوورین. بە نموونە سەرمایەداری، کۆمۆنیزم، ئایین و هتد سادە نین، بەڵکو بە سروشتی ئەو بناغە ئابوورییەی کە بە دیتەرمینیزمی ئابووری ناسراوە، لە قاڵب دراون.
بەپێی ڕەخنەی ئەدەبی مارکسیستی ئەم دیاردەگەلی وەک ژنرخان، سەرخان، دیتەرمینیزمی ئابووری و ئایدیۆلۆژیا بە شێوەیەکی سەرنجڕاکێش لەخۆدەگرێت. مایکل ڕایان ڕەخنەی ئەدەبی مارکسیستی بەم شێوەیە پێناسە دەکات (تێگەیشتنە لە ڕەگ و ڕیشەی کۆمەڵایەتی ئەدەب لەگەڵ هەستکردن بە ئەنجامە سیاسییەکانییەوە). ئاشکراشە کە جۆشۆنی چینایەتی کۆمەڵایەتی نووسەر و ئایدیۆلۆژیای باوی کۆمەڵگەکەش لەبەرچاو دەگرێت.

بیرمەندی مارکسیستی فەرەنسی، لویس ئالتوسەر (١٩١٨-١٩٩٠) بەشداریەکی زۆر لە ڕەوانگەی مارکسیستیدا دەکات و بیرکەکانی بە ڕوونی قەرزاری پێکهاتگەرایین. لویس تیۆریزەی ئەو دۆکات کە ئەنجام لە کۆمەڵە هەکاری جەراوجۆرەو لەسەرووی دیتەرمینیزمەو سەرهەڵدەدات. لە چەمکی سەربڕخۆیی ڕەهایشدا، پشتیاری ئەو دۆکات کە سەرەتای پەیوەندی نێوان کلتوور و ئابووری، هونەر تا ڕادەیەک سەربڕخۆیی لە هەزە ئابووریەکان هەیە. ئایدەلۆژیا چەمکێکی سەرکیە بە ئالتوسەر وەک هەر مارکسیستێکی دیکە. ئالتوسەر پەیوایە ئایدەلۆژیا سیستەمی (خاوەنی لۆژیکی تووند و دروستی خۆیەتی) کە نوێنەرایەتی (وێنە، ئەفسانە، بیرکە یان چەمک بەپێی کێسەکە) دۆکات و بڕخشراوە بە بوون و ڕۆڵی مێژوویی لە نێودی کۆمەڵگەیەکی دیاریکراودا. لویس لە کتێبی (نامەیەک سەبارەت بە هونەر)دا پەیوایە کە هونەر لە شوێنێک لە نێوان ئایدەلۆژیا و مەعریفەی زانستیدا هەڵکەوتووە. ئەو وای دەبینێت کە بەرهەمی ئەدەبی نە تەگەیشتنێکی تەواو لە جیهانی ڕاستەقینە دەدات بەدەستەوە و نە بە سادەیش دەربڕینی ئایدیەلۆژیای چینێکی دیاریکراوە. بەڵام ئاگادارمان دەکاتەوە لەو ئایدەلۆژیایەی کە هەم بوونی خۆی و هەم بوونی ئەمەش لە کۆمەڵگدا بەڵووە دەبات.
لە ڕاستیدا ئالتوسەر دەستکاری مارکسیزمی ئەرسەدەکس دەکات. بە ئەو لامەرکەزی زاراوەیەکی سەرکی ترە کە ئاماژەیە بە ئەو پێکهاتانەی کە هیچ جەوهەر و فۆکەس و ناوەندێکیان نییە. کەواتە هونەر ئەتەنامیەکی ڕۆژیی هەیە و هیچ یەکێتیەکی گشتی نییە. ئالتوسەر زیاتر تیۆریزەی دۆکات و دۆخێت کە ئایدەلۆژیا لە ڕۆگەی ئامێری دەوڵەتی ئایدیەلۆژی وەک سیستەمی سیاسی، یاسا، پەروەردە، ئایینی ڕێکخراو و تاد کار دەکات. ئەوەی ئەمە دەیکەین یان باوەڕمان پێیەتی؛ ئایدیەلۆژیە. تێنانەت کاتێک ئەمە پەمان وایە کە ئەمە بەپێی ئیرادەی ئازادی خۆمان مامەڵە دەکەین، بەڵاستی ئەو بەپێی ئامێری دەوڵەتی سەرکوتکەر پۆلیس، سوپا، زیندان و هتد)کار دەکەین. بەڵام ئایدەلۆژیاش وەک دیموکراسی وامان لەدۆکات لەووی تیۆریەوە هەست بە ئازادی بکەین، بەڵام لەووی پراکتیکەوە دەستوپەمان بەستراوەتەو. لەڕەدا وەک ئالتوسەر دۆخێت ئینتەرپۆلاسیۆن زاڵ دەبێت . ڕەمانێک وا لە بینەرکەی دۆکات هەست بکات کارکتەرکان لەو جیهانەدا کە لە دۆقکەدا وێنا کراوە ئازادن بەڵام لە چنگی ئایدەلۆژیایەکیشدان.
پێش ئالتوسەر، مارکسیستی ئیتاڵی ئانتۆنیۆ گرامشی (١٨٤١-١٩٣٤) زۆر بە شێوەیەکی بەرچاو سەرنجی لەسەر هێژموون بوو کە دەبێتە پرسکی دیکەی جەوهەریی لە ڕۆخنەی ئەدەبیدا. بە گرامشی هێژموون بریتییە

لە تەواوی پرسەی کۆمۆنایەتی ژیاو وەک ئاوەی بە شێوەیەکی پراکتیکی بە مانا و بەها و بیروباوەڕەی تایبەت و باڵادەست؛ کەوا بە جۆرێک ڕێکخراوە کە دەتوانرێت وەک جیهانبینی یان ڕوانگەی چینایەتی ئەبستراکت بکرێت. بەیە تایبەتمەندی ئەلتوسێری ئایدیۆلۆژیایە کە پەیوەندییەکی نزیکی بە چەمکی هێژمووندیەوە هەیە.

ڕیمۆند ویلیامز (١٩٢١- ١٩٨٨) لە کتێبی (مارکسیزم و ئەدەب)دا هێژموونی کلتوور بە گشتی و ئایدیۆلۆژیا بە تایبەتی پێکەوە دەبەستێتەوە. هێژموون وەک فۆرمێکی ناوکیی کۆنترۆڵی کۆمەڵایەتی وایە کە هەندێک بڕوون دروست دەکات کە پەدچێت سروشتی و نەبێنراو بن. ئەم ئاو فۆرمیە کە ئاڵتوسێر بە ئینتەرپەلاسیۆن ناوی دەبات وەک پێشتر ئاماژەی بە کراوە. بە نموونە سەرمایەداری و دیموکراسی و هتد بە پێی ڕوانگەی ئاڵتوسێری ئینتەرپەلاسیۆنن. هەروەها هونەرمەند دەتوانێت سوود لە کەلەن یان پێچ وپەنای هێژموون لە نووسینەکەیدا وەربگرێت.

ڕێخنەگری مارکسیستی چۆن دەقێکی ئەدەبی دەخوێنێتەوە؟ ڕێخنەگری مارکسیستی ئەدەب وەک بەرهەمی هەلومەرجی ماددی مێژوویی دەبینێت. دەقی ئەدەبی ڕێنگدانەوەی ئایدیۆلۆژیای کۆمەڵگەیەکی دیاریکراوە. هەروەها پەیوەندی نێوان دەق و مرۆڤەکان، یان ستەمکار و ستەملێکراو نیشان دەدات. ئەو لێکۆڵینەوە لەوە دەکات کە ئایا دەقەکە ڕێخنە لە سەرمایەداری یان هەر ئایدیۆلۆژیایەک دەگرێت. ڕێخنەگر دەبێت لەوە بکۆڵێتەوە کە ئایا دەقەکە ڕێخنەیە لە کۆمەڵگەی سەرمایەداری یان هاوسەز لەگەڵ کۆمەڵگەدا. کەواتە، ڕێخنەگر هەندێک پرسیار لەبەرچاو دەگرێت وەک ئایا بەرهەمی ئەدەبی ڕێخنەیە لە هەر ئایدیۆلۆژیایەک؟ مارکسیزم چۆن ڕێنگدانەوەی لەسەر کاری داهێنەرانە دەبێت؟ جگە لەوەش دەقی ئەدەبی لە ناوەڕۆک و شێوە پێکدێت. ناوەڕۆکی دەقی ئەدەبیش دوو جۆرە: ناوەڕۆکی ئاشکرا (دیار) و ناوەڕۆکی شاراوە (نادیار). ڕێخنەگر ناوەڕۆکی شاراوە دەبەستێتەوە بە تەوەرە بنەڕەتییەکانی مارکسیستی وەک خەباتی چینایەتی و هەروەها ناوەڕۆکی دەقەکەش بە پێگەی چینایەتی کۆمەڵایەتی نووسەرەوە دەبەستێتەوە. ڕێخنەگر دیسانەوە گرنگی ژانری ئەدەبی لە ڕووی ئەو قۆناغە کۆمەڵایەتییەوە ڕوون دەکاتەوە کە بەرهەمەکەی تیا هاتۆتە بەرهەم. بە نموونە کۆمەڵگەی فیۆدالی تراژیدیا بەرهەم دەهێنێت کە باس لە کۆمەڵگەیەکی تایبەت دەکات وەک شانامەی شا لیری ولیەم شکسپیر.

ڕێخنەگری مارکسیستی بە ئاسوودەیی شا لیر وەک نوێنەرایەتی دراماتیکیی ململانێی چینایەتی نێوان دەسەڵاتی پاشایەتی و

هاوپەیمانییەکەی و سەرمایەدارە تازە سەرهەڵداوەکان واتە گەنەریل و ڤیگان و هاوسەرەکانیان دەبینێت. چینی سەرمایەداری لەگەڵ گەیشتن بەو زەویییە سەرهەڵدەدات کە پاشا پێشکەشی دەکات. خاوەندارێتی زەوی بەمانای نوێنەرایەتی دەسەڵات و سەرمایەیە، بۆیە بەهەزبوونی دوو خوشکەکە تەحەدای دەسەڵاتدارانی پاشا دەکەن. ئەوان مافی خودایی پاشایەتی یان دەسەڵاتی ژنەهای پاشا دەخەنە ژێر پرسیارەوە. بەڵام پاشا چاوەڕێی ئەوە دەکات کە تەحەدای نەکەن چونکە زلهێزەکان وا بیردەکەنەوە کە دامەزراوە و هاکوپێکییان تەحەدا ناکرێ. بە شێوەیەکی مەتافەریانە، لیر بەهەی دەسەڵاتەکەیەوە وەک خەی بانگەشەی بۆ دەکات، تووشی کۆربوون دەبێت. بۆیە ناتوانێت درک بەوە بکات کە دەسەڵات و مووک و مانای خەی لەدەستداوە بۆ ئادەستکردنی شانشینی خەی بۆ هەردوو کچەی کە بە دنیایەوە دەربڕینی خۆشەویستیان بۆ باوکیان بۆ کاڵا دەکەن. هەروەها پاشا ناشتوانێت واقیعی دەربارەی کچە بچووکەکەی کەردێلیا ببینێت. لە ئەنجامدا لە ئینگلتەرادا لە زەوی/دەسەڵات بەبەش دەبێت. هاوتەریب لەگەڵ ئەوەشدا گلەستەر ناتوانێت واقیعەکە ببینێت کاتێک ئینکاری کوڕە گەورەکەی ئەدگار دەکات. دواتر کەردێلیا کە نوێنەرایەتی ئەرستەکراسی دەکات هووبەووی بەرژوازی یان سەرمایەدارەکان (گەنەریل، هاگن و ئەدمەند) دەبێتەوە. لە ئاستیدا شالیر ململانێی نێوان ئەرستەکراسی و سەرمایەداریی تازە سەرهەڵدراودا بە وردی دراماتیزە دەکات. نێک هەر ئەمە، بەکو قۆیرانی ئەرستەکراسی هاوچەرخیش دەخاتە هووکە بەهەی لەدەستدانی دەسەڵاتی ئابووری خاکەوە دروست بووە، دواجاریش ئاشکرای دەکات کە سیستەمی کۆن و نابینا لەناو دەچێت، بەڵام لەناوچوونەکە دەستپێکی دیدگایەکی نوێتر و بەزەییتر و دادپەروەرتر دەخاتەهوو کە دەبێت دامەزرێت. تێری ئیگلتۆن لە کتێبی مارکسیزم و هاخنەی ئەدەبی (١٩٧٦)دا دەڵێت هاخنەی مارکسیستی؛ ئەدەب لە هووی ئەو بارودۆخە مێژووییانەی کە بەرهەمی دەهێنن، هەدەسەنگێنێت. بەڵام تەنیا هەڵسەنگاندنێکی کەمەناسییانەی ئەدەب نییە. ئەرکی هاخنەی ئەدەبی مارکسیستی، بریتییە لە تێگەیشتن لە ئایدەلۆژیاکان و بیرکەکان و بەها و ئەو هەستانەی کە لایەن خەکەوە لە سەردەمە جەراوجەرەکاندا و لە کەمەگەکانی خەیاندا ئەزموونیان دەکەن و هەروەها شیکردنەوەی هەر کارێکی ئەدەبییە بە شێوەیەکی تەواوەتی و ئەمەش بە واتای گرنگیدانێکی هەستیارە بە فەرم و شێواز و ماناکانی دەق.

(*)ک ئەحمەد عەلەم پرۆفیسەری یاریدەدەرە لە بەشی ئینگلیزی لە زانکۆی نەرێرن لە بەنگلادیش.

سەرچاوە :
Marxist Literary Theory K. Ahmed Alam
The Daily Observer website published on Sunday July 5, 2015

فریشتەکانی بەفر ئاوێتەیەک لە (بڕین،خەم،ئازار، ناڵە و فرمێسک)ی گەلێک..
تێوشاندن(تعلیق) یوسف محەمەد بەرزنجی

لەدوای ڕەمانی لەخەومای جەمیل سائیب و مەسەلەی ویژدانی ئەحمەد موختاربەگی جاف، ژانری ڕەمان لەنێو ئەدەبی کوردیدا سەری لە بەتەو جوغزی ڕەماندا، وەک بابەتکی گرنگ و بەکڕەک و پێویستی نەوەندەکە چالاکی بەخەیاڵ بینی ودەستی بەنەشونماکردن کرد و ئەدیبەکوردەکان دەستیان بە ژانری ڕەمان نووسی برد بە هەموو بەرتاقای جوانی و پە کەموو کورتییەکانییەوە، تا ساڵی نەوەدەکان ڕەمان نووسین زۆر لە گۆشەدا نەبوو، بەو واتاییەی ڕەمانە چاپکراوەکان زۆر نەبوون لەڕووی ژمارەوە، چونکە هەم حکومەتی بەعس ودەسەڵات ڕەگەریان لەگۆشەی ڕەشنبیری دەکردوو، هەم بەرهەمکان لەلەکەینەوەو تەوژینەوەو چیرەک و شیعر زۆر بەربەستی بەاوکردنەوەیان بەدروست دەکرا، ڕەماننووسینیش وەک ژانرەکی گرنگ لە بەردەم ڕەگەری و بەربەستی سانسەردا قوتاریان نەدەبوو، بۆیە وەک گوترا ژانرو بەرهەمی ڕەمان و چاپکردنی زۆر بەکەمی دەردەکەوت و کەم دەبینران و کەم کەم تاک وترا چاپ دەبوون.
بەڵام لە ساڵی دووهەزاردا بەرەو سەر نووسەران زیاتر گرنگی وئەوینیان بە ئەم ژانرە ئەدەبیە جواو گرنگیان بەنووسین و وەرگەڕانی ڕەماندا چەندین ڕەمانی جوان وشاکار نووسران و وەرگەڕدرانە سەر زمانی شیرنی کوردی، نەوەندەکیان پەدەوڕەماند کرد و بوارکیان بەرەو گۆشەو پێشکەوتن وسەرکەوتن وهەڵکشان برد.

لەمەی دەخۆ ئەدەبیکەدا، نووسەرانی بوارکە زۆر بەرهەمی جوانیان لەو مەیدانە پێشکێشکردووە، لە بارەی ئەو کێشانەوە، چەندین تێوڕینەوەو لێکۆڵینەوەو بابەت و مشتومڕی ئەدەبی پێشکەشکراوە، تەنانەت چەندین بەرنامەی بەرزوتوڕینەوەی زانستیی لەسەر رەهەندکان وەرگێراون. لە ئێستادا خوێندنەرانیش زۆرچاویان لە سەر خوێندنەوەی ئەو نێوانە خەمڵێنەرانەی نووسەرانی لەمڕۆخەمانە، لە هەمان کاتدا لە سەر ئەو جیهانیەکانە کەلەلایەن نووسەرانی بەسلیقەو زمان پاراوەوە لە زمانی یەکەم و دووەمەوە دەکرێنە کوردی و کتێبخانەی کوردییان پێ سەنگین ودەوڵەمەندکراوە.کەواتە لەئێستدا لەو ڕاستییە دوورناکەوینەوە ئەگەر بڵێین: ئەمانی کوردی لەهەڵووەرجی ئێستادا لە گۆشەو پێشکەوتن بەدوورنییە، بەڵکو لەهەوڵی پڕ لە هاویشتن و گۆشەو جوڵەی بەردەوامدایە.

فریشتەکانی بەفر

(ئەمانی)فریشتەکانی بەفر، بەرهەز پێشمەرگەو نووسەر سەید ئەحمەدی حەمەلاو لە ٨٢٢لاپەڕەدا بەشێوەیەکی سەردەمیانە نووسیوەتی و ساڵی ٢٠٢٣چاپو بڵاوی کردەتە، ئەمانەکە بەشێوەیەکی جوان ونایاب لەچاپکی جواندا خراوەتە بەردەستی خوێنەران، ئەم ئەمانە بەپێدا هەڵدان و گوتن نەبەت، پێویستە زۆری خوێندەواران ئەوانەی حەزیان بەخوێندنەوەو نووسین هەیە بیخوێنەوە، شایانی ئاوێیە ئەم ئەمانە جوانە، کە بەسەلیقەیەکی ئەدەبی بەرز نووسراوەو خەماندوکردنی نووسەرەکەی پێوە دەبینرێت لە زۆربەی کتێبخانەو شوێنە ئەشنبیریەکاندا بوونی هەبەت و خوێنەرەو هەڤپەیقینی لەبارەوە بکرێت.

زمان و فەرهەنگی فریشتەکانی بەفر

نووسەری ئەمانەکە،سەید ئەحمەد، خەی پێشمەرگە نووسەر خوێنەر ئاهلی ئەشنبیری و ئەدەب کەسایەتیەکی ماندوو تەکۆشەر، زۆری ژیان وگوزەرانی لە گوندو شاخ و دەڤ و کەناری ئوبارو سەرچاوەی کانیە سازگارەکاندا بردەتە سەر، کەواتە ئەو کۆی گوندە عەشقی چیاو فیداکاریە، ئەو جگە لەوێنە چرکاندنی نەهامەتی وئەشبەڵەک وخەشی گوندو وێنەی ئەزو باخو خەڵکی بەناز کە نارگیرلە شار، تێپەینی وئاخدارو کاروگوزەرانی خەڵکی زەحمەتکێش و ژیانوگوزەرانی جوتیاران وئەندەری کورد، ئەوتوانیوەتی بەکامەرای وشە جوانەکان و ئەستایەتی وشە وێنە بچرکێنە ودیمەنکان تەماربکات، ئەو وێنەکێش نیە، بەڵام دەتوانێت بەوشە ئەستێنکانی سەرزاری خەڵکی گوندو دەڤەرە جەراو جەرەکان چیرەک و ئازارو خەونی پاڵەوانەکانی بخاتە

ناو هەگبەی یادەوەری جوانەکانییەوە، ئەو پەیمان دەدات: زمانی کوردی خاوەن مێژووی بەسەرهاتی و جوانی وفەرهەنگی دەوڵەمەندە، هەزاران دەستواژەو وشەی جوانی تەکنیک بە هەڤپەیڤین و ئازارو خەم و خۆشی کۆمەڵایەتی و پاڵەوانەکانی ناو خەڵک و کاراکتەرەکانی ناو ڕۆمانەکە کردووە. وەک بەفری سپی چیا بەرزەکانی کوردستان جوانییان بەکۆمەڵایەتییەکان و پێشمەرگەو شەهیدەکان بەخشیوە، زمان کلیلە جوانەکەی نەو ڕۆمان و چیرۆکەکانە، کە گرێی ڕۆداو کارەساتەکان دەکاتەوەو دەوڵەمەندی زمانی کوردی ئاوێتەی ڕۆمانەکە بەگشتی دەکات.(سەید ئەحمەد) بەسەلیقەو توانای خۆی کە زمانی بەرزو هێزوو پڕی بە ڕۆمانەکە بەخشیوە، دەردەکەوێت وشەو دەستواژە بەپڕو سەنگینەکانی کە دەتوانرێت وەک فەرهەنگ سەیری بکرێن لە سەرەتا تا کۆتایی ڕۆمانەکەدا بەتەکنیک و داڕشتنێکی ووردو جوان دەردەکەوێت و دەوڵەمەندی و سەنگینی ڕۆمانەکەدەخاتە ڕوو، خوێنەریش تام و چێژو تامەزرۆیی بەخوێندنەوەو شوێنکەوتنی ڕووداو ڕایەڵو سەرداوەکانی کەشەو هیواو خەونی پاڵەوانەکان بەرجەستە دەکات.

کوردو کارەساتەکان هەمیشە دووبارە

هەگبەو مێژوو جوگرافیای دەڤەری کورد دەوڵەمەندو ئاوسە، بەڕووداوە هەمە چێشنەو لایەک نەچووەکان، فرمێسکی تاکی کورد زۆر دەگمەن وشک بوونەوە دەبینێت. کارەسات وڕووداو بەشوێن یەکدا دێن و کەمیان لایەکدی دەچن، خوڵقێنەری سەرەکی لەکایە جۆر بەجۆرەکاندا جگە لە ناو خۆی خەمان دوژمن و دەسەڵاتە هەمە چێشنەکانی نەو مێژووی دابەشکردن و پارتەوازەبوونی گەلەکە، نا تەبایی شڕپێنجەی ستراتیژو ئایندەو ئامانجی میللەتێکی مەزڵوم و ستەملێکراوی نەتەوەی کوردە، پاڵەوانەکانی ئەم ڕۆمانە کوێو ژن وکچی ئەم هەگبە دەوەڵەندەی ناو کایەی مێژووی ئەم سەردەمەن(١٠)دە ساڵی دوای ساڵی ١٩٨٠تا ١٩٩٠هەگبەیەکی ئاوسە بەکارەسات و ڕوداوی نەخوازراو لایەک نەچووی ناومیژووی کورد، پشتر لەم مێژووە پڕکارەساتانەدا ئەنفال و کۆمەکوژی و چەکی کیمیاوی سوتماککردنی خاک و تاقیکردنەوەی سەرجەم چەکە جۆراوجۆرەکان کەمتر هەبوون، یان نەبوون و لە ناو جوگرافیاو مێژووی دیاریکراوی کوردا کەمبوون، بەڵام ڕۆمانی(فریشتەکانی بەفر) هەگبەکەی لەو مێژوو ڕووداوانەدا پێن وسیخناخن بە کوشتن و ئشکەنجەو زمانی تاڵو کوشتنی بەکۆمەڵ و دوکەڵی بەنداری کوشتن، لەنێو ڕۆمانەکەدا بوونی هەیەو ڕەنگدانەوەی زۆری تەدایە، پاڵەوانەکانی(فریشتەکانی بەفر) لەئاستێرەی تروێ نەکشاون بە ئەم مەملەکەتە، بەکۆو نەوەی ئەم خاک وگەلەن خاوەنی ئەم خاکەن لە ناوململانێ وکێشە کۆمەڵایەتی و سیاسیی و ئابووریەکاندا ئاوێتە

بـــــوون (مـــــام عـلی،کـریـــــم بـگ، جـلال شـــــارەزووری،عـەزیز کـەناروێی، نازدار،خـەجـە، شـەمـۆ، بـەسـە، شـلـێر، نازدار،حـەسـەن، ئـامانج، شـێخ عومـەر)(عـەمید، حـەمید،عـەمیدجـەمبوور) هـەموو ئـامانـە بـۆ زیندوو شـەهید و کوژراوانی دوژمنـەوە، قوربانی دەستی ستـەم و سوتـەو دەسـەاتـکی بـەعـەراەو دە ەقن.

پاەەوانـکانی ناو ەەمانـکە، بـۆ تایبـەتی ئـەوانی بـەشوێن مـەسـەلـەی گـەلـکـەیـانـەوە وخـەونـی ئـازادی وسـەربـەسـتی و گـێشتـن بـە ەـزگـاری لـەستـەم و زوـەم لـەناخیاندا لـەئایدیـەلـەجییاندا، رـەچووەو شـەیـتـەوەو جـەگیرو ئاوـتـەیـانـە، خاوـانی کـەسایـەتی و مـەریـاەی بـەرزی دابوونـەریت و سـەمپـەی بـەرزی کوردایـەتی وپاکین، ەەمانـکەو نووسـەرکـەی لـە هـەناوی کـەمـەگـەی پـەلـەسـتـەم و دابوونـەریتـەو کـەلـتـوورـکی ەەسـەندا چـەکـەرـەی کـردووەو تـەکـە بـەەـوداوـکـانـەن دـوەـەمـێنـدـە بـەزمـانـکی ئـەدـەبـی بـەرزوو جوان کـە لـە ناو هـەناوی کـەمـەگـەدا گـەشـەی کردووەو هـەموو دابوونـەریتـەکانی لـەبـەرچاو گرتووەو بـەەـزـەوە لـەیی دواوەو لـەناو ەەمانـکەی مامـەستا(سـەیدا ـــ فریشتـەکانی بـەفر) رـەنگدانـەوـەی قـەـەی پـەشکـەش کردووە.

شتـە جوانـەکان هـەمیشـە دـەمـێنـنـەوە

لـەنـەو گـەلانی دونیادا، دابوونـەریت فرـەن، خورـەوشت و کـلـتووری گـەلان هـەمـە چیزـەو جودا جوداو هـەمـەچـەشنن، لـەهـەندـەک خوـەوشت و دابونـەریت و کـلـتـوردا، لـەک نزیکی و زـەرجارهاوـەشیش هـەیـە، بـەـەام جیاوازی ولـەکـەنـەچویش پانتای تایبـەتی داپـەشیوـە، ئـەمـە وـەک مـەژوو لـەزـەرـەک لـەگـەلانی دوونیاوـە هاوـەشیمان هـەیـە، بـە کـلـتووریش هـەروایـە، زـەرـەک لـەبیرـەوـەری نووسان یان چیرـەک و رـەمان و ژانـرـە ئـەدـەبیـەکانی تر و هـونـەری مـەسیقاو ئـاوازو تـابلـۆ... لـەیـەکـدیـەوـە لـە تـەعـبیرکردن و نووسین وشتـەکاندا نزیکی تـەدایـە، لـە ناشیرینـەکاندا دابوو نـەریت و خـەوـەوشت و هـەـەسـەوـکـەوت و بـابـەتـە جـەراجـەرـە ناشیرینـەکـان لـە نـەتـەوـەیـەکـەوـە بـە نـەتـەوـەیـەکی تر هـەیـەو لـەنووسین و تابلـۆ ژانـرـە جـەراوجـەرـەکانـدا بـە ئـەدـەب و مـەـژووـەوـە ەەنگـەدانـەوـەی هـەیـە، رـەمانی(فریشتـەکانی بـەفر)هـەـەگری پـەیامـە جوانـەکانـە کـەشـەی گـەلـکی زوـەم لـەکراوـەو هاواری سـەربـەخـۆی بـە ئـازادی و کـەشـکـەی دـەکات، بـەـەام سیخناخـە بـەوشـەو دـەستـەواژـەی جوان و گـێاندنی دـەنگ و هاواری گـەلـکی ستـەم لـەکراوـە، لـە ناو قوـاایی مـەژوویی مرـۆقایـەتی و گـێشتـنـە بـەمافـە مرـۆقـایـەتیـەکـەی و هـەـەکـەشـانی هـەناسـەی ئـاسوودـەیی وئـارامییـە بـەکـەنارـەکانی بـەختـەوـەری.

(فریشتـەکانی بـەفر) قوـە وجوان تـەعبیر لـە خـەون و ئـازادی و هاواری نـەـژانی خوـەنی تری نـەوـکان دـەکات بـە دـەستی یـەکدی، داوای وشک

بوونەوەی فرەسکی گەلێک دەکات، داوای کۆتایی هێنان و سارێژبوونی برین و زامەکانی ناخی مرۆڤی کورد دەکات. کۆتایهێنانی هەتا هەتایی بەستەم و زوڵم، لەسەر گەلێکی بەشمەینەت وغەدرلێکراوی ئەم دوونیایە کۆشایانی ژیانی باشترو خۆشی گوڕو جوانە.. دەستخۆشبێت کاک سەید بەزمانی جوان و گەیاندنی ئازارەکان لەرێگەی گەیاندنی ژانەری ڕۆمانە جوانەکتەوە بەدونیا…خوازیاری زیاتری بەرهەمی باشترو جوانترت بێ دەخوازم.

25/11/2023

دەستکاتکی سەرکوتکەر و شۆخواز بە ناوی رژمی ئێران!.. عەبدولڕەحمان گەورکی

تێواننێک لە هەنانە سەرکاری ئیبراهیم ڕئیسی و دەرهاویشتەکانی!
عەبدولڕەحمان گەورکی، نووسەر و شرۆڤەکاری سیاسی

کاتێک بە هەی پەرەسەندن و بەرەوپێشەوەچوونی ڕاپەڕینە جەماوەرییەکان لە ئێران و چالاکییەکانی هێزەکانی موقاومەتی ئێران، نومایشی باڵبازێنی ناو دەسەاتی ئایینی دەرکەوت، وەلی فەقیهی دەسەات بەیاری گرژبوونەوەی ڕژمەکەی دەرکرد و یەکێک لە کەسە نزیکەکانی خۆی، واتا (ئیبراهیم ڕئیسی)، خستە سەر کورسی سەرکایەتی ئاخوندان. ئەم هەنگاوەی خامنەیی سەرەتای جووڵەیەک بوو کە ئێستا نێک تەنیا خەڵکی ئێران، بەڵکو خەڵکی ناوچەی ڕژهەاتی ناوەاستیش لەی زەرەمەند بووە!
لەو ڕژانەدا نووسیبوومان کە (ئیبراهیم ڕئیسی) دەبێتە دواسەرکی ئەم دەسەاتە! ڕەنگە دەبوو کات تەپەت بە ئەوەی ئەم ڕاستیە بە هەمووان بسەلمێنرێت. ئێستا لە کۆتایی ساڵی (٢٠٢٣)دا، زیاتر لە جاران ڕاستی ئەم بابەتە بە هەموو لایەک ڕوون بووەتەوە.
ڕاپەڕینی جەماوەری لە دژی دەسەاتی دیکتاتۆری لە ئێران و ڕەوایەتی ڕەگا و ستراتیژییی تاکە ڕکابەر و بەدیلی ڕاستەقینەی دەسەاتی دیکتاتۆریەتی ئایینی، واتە (ئەنجووەمەنی نیشتمانیی موقاومەتی ئێران)، لە یەک ساڵی ڕابردوودا گەیشتە لوتکە و ئەم ڕژمە و هەروەها (سیاسەتی سازان لەگەڵ دیکتاتۆریەتی مەزهەبی) چوونەتە دواقۆناغی خۆیانەوە.
ئێستا لە هەموو کاتێک زیاتر، ئەوانەی لافی ڕاپەڕین و گەل و وەتیان لێدەدا، پەناسەیان دەرکەوتووە و لە ڕەوتی زەرەک شەهیدبوون و ململانێ سیاسی و سەربازییەکاندا، دوو هێزی دژ بە یەک لە پەوەند لەگەڵ ئێران، لە دژی یەکتر ڕیزیان بەستووە کە بوونی یەکەکیان، بە واتای نەبوونی ئەویترییانە. ئەم دیمەنی ڕاستەقینەی ئەمڕی ئێرانە و لە هەمانکاتدا شێوەی چارەنووسی نەوان دیکتاتۆریەت لە لایەک و خەڵکی ئێران و موقاومەتی ئێران لە لایەکیترەوە گەیشتووەتە لوتکەی خۆی. لەم ڕووبەووبوونەوەیەدا دیکتاتۆریەت و سیاسەتی سازان لەگەڵیدا لە دەخی لاوازی و پاشکشەدایە و بە دیوەکەیتریدا، خەڵک و موقاومەتی ئێران لە

قەناغی بەرەوپێشەوەچوون و گەشەسەندندان.
ئێستا هاوکات لەگەڵ دەستپێکردنی شەڕە لەڕژەهێلەکانی ناوەڕاست، کە تیایدا، ڕووی شەڕخوازانەی دەسەڵاتی ویلایەتی فەقیهی، سەرنجی جیهانی بە لای خۆی ڕاکێشاوە و هەمووان لەو بڕیارەی ڕاستەقینەی بەڕێز مەسعود ڕەجەوی نزیک بوونەتەوە، کە وتبووی "سەری ماری ویلایەتی فەقیهی لە تاراندایە" ڕەژە لە دوای ڕەژە زیاتر، کەدەنگی لەسەر ئەم بڕیارە بەهێزتر دەبێت.
ئەم بڕیارە و ڕوانگەیە بەشێوەیەک بەرەوپێشەوە چووە و پەرەی سەندووە کە بەشێک لە کەس و کۆبوونەوەکانی نزیک لە دیکتاتۆریەت لە ئێران وریایی داوە بە خامنەیی کە مافی ئەوەی نییە وەاتەکیان بەرەو شەڕ ببات! بەڕێز ڕەجەوی وتی: "ئەمە، لاربوونەوەیە و بە ئاوەژوونیشاندانی کەشکەیە لەلایەن ریفەرمخوازان لە ناوەوەی دەسەڵات و هێزەکان لە دژەوی ڕژیم". هێزەکان وتیشی: "خامنەیی هەرگیز بە نیاز نییە بچێتە ناو شەڕەوە لەگەڵ ئەمریکا و شەڕی ڕاستەوخۆ بکات بەرامبەر بە ئیسرائیل. چونکە زیان دەکات و دواجار کورسیی هەژموون و ویلایەت لەدەست دەدات. ئەوەشمان لە بیر نەچێت کە ئەمریکا بە چەند پشت، پشیمانە لەوەی لە عێراق کردوویەتی".
خامنەیی لە ڕۆژی ٢٢ی گەلاوێژی 2018 گوتبووی: "بەکورتی با بە دوو وشە بە میللەتی ئێران بڵێم: شەڕ ڕووبادات و دانوستان ناکەین... ئەمریکییەکانیش شەڕ دەست پێناکەن". خامنەیی بە پشت بەستن بە هێزەستی سازشتکارانی ڕژئاوایی و هێزەها بە لەسەر کار مانەوەی ڕژەمەکەی بوو کە ئێستا لە سەرەتای سالی دووەمی "ڕاپەڕینی جەماوەر لە دژی دیکتاتۆریەت"دا، پەنای بردەتە بەر شەڕخوازی لە دەرەوەی سنووری کانی ئێراندا، تا بە شەوازی خومەینی، دەرمانێک بە چارەسەری بڕینەکانی بدۆزێتەوە و ڕژەمەکەی لە ڕووخاندن ڕزگار بکات و درێژە بە دیکتاتۆریەتی خۆی بدات. بەڵام بە پێچەوانەی ئەم (هێزە حیساباتی) خامنەئی، "دەخێکە هەرگیز بڕەو دواوە ناگێتەوە و خێکی ئێران بە کەمتر لە ڕووخاندنی دیکتاتۆریەت لە ئێران ڕازی نابێت".
موقاومەتی ئێران لە مەڕە ڕایگەیاندووە کە "بڕیتی خامنەیی گەورەترین ناوەندی تاوان و سەرکوتکردنە لە جیهانی ئەمڕدا" و پێویستە لەلایەن ڕێژیمی جیهانەوە بکرێتە ئامانج. موجاهیدین و موقاومەتی ئێران، وەک ئاماژەگر و پشتگیری بزووتنەوەی گەل، زیاتر لە ٤٠ ساڵە لە مەیدانی سەخت و بەوچانی خەباتدان و ساتەکیش لە دوور نەکەوتوونەتەوە. هاتنە مەیدان لەم ڕگەیەدا، پێویستی بە سەرکردایەتیی لێهاتوو، کەسانی گیان لەسەر

دەست و خەباتکەر و بە باوەڕ هەیە بۆ گەیشتن بە ئازادی و دیموکراسی.
بە بۆنەی بەرزکردنەوەی "کاتی ئامادەیی بۆ رووخاندنی ئەم دەسەڵاتە گەیشتووە". هێشکە، پان نەکردنەوەی سەری مارکەیە بۆ بڕد. سوپای پاسدارانی جەهل و جینایەت دەبێ بکرێتە ئامانج و لە چەک دامالرێت و هێواشنرێتەوە. پێویستە راپەڕین بکرێت" (٣ی پووشپەڕی 2019). بەرزکردنەوەی هەروەها وتی: "خامنەیی باس لە فەلەستین دەکات تا ڕەگایەک بدزێتەوە بۆ دەربازبوون لە (راپەڕین گەل) و ڕووخاندنی ڕژێمەکەی. کەواتە ئێستا کاتی بانگەشەیە بۆ ڕووخاندنی دەسەڵات. کاتی هێرشە بۆ سەر ڕژێم. ئەو مەزڕەی ئەو دەستنیشانی کردووە دەبێ تەک بدرێت و بەسەر خەیدا کەڵەک بکرێت. نەک ئەوەی لە بەرانبەریدا، بە کەوزانەوە داوای لێبکرێت وەڵات بەرەو شەڕ نەبات!"
لە راستیدا، "خامنەئی لە خوای دەویت ئەوندەی بکرێت، کەشکە لەردا کەتایی پێ بیت و چار بکریت"، بە ئەوەی بتوانێت خەی وەک "براوە" لێم شەکردنەدا نیشان بدات و "هیچ دەخ و هاوسەنگییەکیتر بەسەریدا نەسەپێنرێت". خامنەئی دەیەوێت لە دژی ڕاپەڕینی گەل بووەستێت و سەرکوتکردن و لەسدارەدان لە ئێران زیاتر بکات و لە ژێر ڕەشنایی ئەو هەنگاوەشدا، سایی داهاتوو نومایشی گەینی ئەندامانی مەجلیسی نوێنەرانی ڕژێمەکەی، بە ناو هەڵبژاردن ئەنجام بدات و لە دەرەوەی سنووورکانیش، وەاتانی ناوچەکە بدەنگ کات و دواقس لەسەر سەقامگیری و ئاسایشی ناوچەکە بە خەی بهەڵێتەوە. لە درێژەی ئەم سیناریۆیەدا و لەسەر ئاستی جیهانیشدا، هەنگاوەکی زیاتر هەڵبگرێت و خەی زاڵ بکات بەسەر چارەنووسی وەاتاندا!
دوا وتە!
دەسەڵاتی ویلایەتی فەقیهی، دامەزرێنەر و لایەنی سەرکیە لە شەی ڕژهەڵاتی ناوەڕاستدا! ئەوانەی حاشا لەم ڕاستیە دەکەن، لە ریزی ئەو کەسانەدان کە باس لە سازان لەگەڵ ئەم دەسەڵاتە دەکەن. کەمەک تەماسان لەمجەرە نکۆیکارانە، هەموو ویژدانێک دەگەیەنێتە ئەو ڕاستیە کە ئەوان هاوپەیمانی ئاشکرا و ڕاستەقینەی دیکتاتۆریەتی دەسەڵاتی ئایینین لە ئێران. هەر ئەوانەن کە بە درێژایی مەژووی ئەم چەند دە ساڵەی ڕابردوو، بە شێوازی جۆراوجۆر، هەکاری لەسەر کار مانەوەی ئەم ڕژێمە بوون و لە جەگەی پانکردنەوەی سەری (مار)ی دیکتاتۆریەتی خوێنڕژی مەزهەبی، ئەو (بەرد)ە دەبەستنەوە کە لە سەری مارەکە گیراوە. هەر ئەو کەسانەن کە بە کوشتنی میرغەزەبی وەک (قاسم سلیمانی و ئەسەدەڵا لاجەوەردی و سەیاد شیرازی و ...) ماتەمیان گەڕا! لە خۆرا نەبووە کە بینیمان چەناوچەن لە جەگەی

(دەسەڵاتی دیکتاتۆری) لە ئێران، خەڵک و موقاومەتی ئازادیخوازانی دەکردە ئامانج و ڕاپەڕینی ئەم گەلەیان بە (تووندوتیژ) دەنواند!

مەرگی مامۆستا "جیهان تەها" لەنێوان دەنگی خۆکوژی و گومان لەتیرۆرکردنیدا!.. تاهیر عیسا

بیست و شەشی مانگی ئۆکتۆبەری ئەمساڵ ، لە میدیا کوردیە جۆراوجۆرەکاندا، هەواڵێکی دڵتەزێن کە وەرگێڕانی ئۆتۆمبیلێک و گەرتن و دواتریش بەداخەوە گیان لەدەستدانی شوفێرەکەی بوو بەناوی مامۆستا "جیهان تەها"لە ناوچەی بلێی قەزای مەرگەسەردا، بڵاوکرایەوە.

دوترا کە مامۆستا جیهان تەها خۆی پێشبینی مەرگی خۆی کردووەو لەلاپەڕەی فەیس بوکەکەی خۆی نوسیویەتی ڕۆژگارم بەرەو مەرگەو مەرگ بانگم دەکات، چەند کاتژمێرێکیش دوای بڵاو بوونەوەی ئەم نوسینەی کاتژمێر هەشتی شەو دوای دورکەوتنەوەی دێیان کیلەمەتر لە شوێنی نیشتە جێبوونەکەی کەشاری هەولێرە، ئەم ڕووداوەی بە دڵتەپڕەش و لەلایەن بەرگری شارستانی ناوچەکەوە کە بلێو بارزانە، هەواڵەکە بە میدیاکان ڕادەگەیەندرێت.

ئەمەش بەومانایەی کە مامۆستا جیهان تەها بەمبەستی خۆکوژی لەهەولێر دوورکەوتەتەوە.

بەڵام کاتێک نامەی بڵاوکراوەی ئەم چەند ڕۆژەی خوشک و براکانی دەخوێنیتەوە، ڕووداوەکە زۆر تەم و مژاویی و گومانئاویەو لە سیناریۆی دەسەڵاتدارانی زۆنی زۆرد دەچێت.

هەر ئۆکاتێ هەواڵەکە جێگای گومان بوو، بەڵام بەو دڵیلەی کەسو کارەکەی ئەو کاتێ شتێکی ئۆتۆیان لەبارەیەوە نەدرکاند، من وەک خۆشم گومانەکەم لەسەری ڕەویەوە.

بەرنامەی دوای تێپەڕبوونی زیاتر لە مانگێک، لەو کارەساتە، نامەی خوشک و برایەکی لە میدیاو تۆڕی کۆمەڵایەتیەکاندا وەک گومان لەمردنی خوشکەکیان بۆ او کرایەوە.

ئەوەی زیاتر گومان دەخاتە سەر ڕووداوەکە و گومانی ئەوە لەلای هەر ئینسانێکی ئازادیخواز و مرۆڤدۆست سەبارەت بەمەرگی مامۆستا جیهان دروست دەکات ئەم خاڵانەی خوارەوەیە:-

- مامۆستا جیهان تەها ئەکتەرو شانۆکارو مامۆستای وانەبێژو کۆسایەتی هەڵسوڕاوو ناڕازی ناو مامۆستایانی وانەبێژبوو.

- ئەو هەڵسوڕاوی ناو مامۆستایان لەزەنی زەردی ژێر دەسەڵاتی بنەماڵەی بارزانی و پارتەکەیان بوو.

- لەمیدیادا دەردەکەوت و وەک مامۆستای وانەبێژی ناڕازی قسەو لەدوانی هەبوو.

- لەزەنی سۆزدا مامۆستایان لە باری بایکۆت و ناڕازایەتیدا بوون

- مامۆستایانی زەنی سۆز چاوەڕوانییان لە هەڵوێستی مامۆستایانی زەنی زەرد هەبوو بۆ پشتگیری و هاوپشتی و بردنە پێشی جوڵانەوە چینایەتیە بەرحەقەکەیان بۆ بەدەستهێنانی خواست و داواکاریەکانیان.

- دەسەڵاتی زەنی زەرد، لەژێرباری نەفرەتێکی گەورەی کۆمەڵایەتی بەرین و فراوندایە، بۆتایبەتی لەدوای شکستی ئابووری سەربەخۆ وەستانی هێناردەی نەوت و هاتنە خوارەوەی ئاستی بژێوو ژیانی خەڵکی کرێکارو هەژارو کاسبکار.

- زیاتر لەسی ملیار دۆلار قەرز نراوە بە کەسی خەڵکەوەو باجێکشی هەردەبێت خەڵک بیدات.

- زەنی زەرد هەردەم و هەمیشە لە هاتنە مەیدانی چین و تۆڕە جەراوجەرەکانی کۆمەڵگا لەپێناو ماف و ئازادیەکانیاندا تەقیوەو بۆتایبەتیش لەم دواییەی ئێستایدا کە لەگەڵ حکومەتی فیدراڵدا کوتە دەخی شکست لەدوای شکست و پاشکشەو هەتائاستی گومانکردن لەداوخانیان .

- بە بەرگرتن بەم هاتنە مەیدانانەی خەڵکیش سە لەدەست بردن بە هەرکارێکی وەحشیگەریانە ناکاتەوە.

- هاوکاتی بایکۆت و هەڕەشەی مامۆستایانی ناوازی لەڕگای تەلەفزیۆنەوە لایەن کەسانی بێتەجربە و ناشارەزاوە هەڕەشە لەمامۆستایان کراوە.

- مامۆستا جیهان تەهاش بڕیار لەو وداوە هەڕەشەی لێکراوە

- ناوبراوکی نامەی هەریەکە لە خوشک و برای مامۆستاجیهان بە دەستەکات، کەهاوپێچیان دەکەم لەکۆتایی ئەم نوسینەمدا، زیاتر گومانەکان لەسەر لەپشت بوونی دەستەکات لەو وداوەدا زیاتر دەکەن.

- دەستەکاتدارانی کوردستان لەماوەی سیی ودووساڵەی دەستەکاتداریی سەرکەوتیانیاندا، بەدیان و سەدان کەسایەتی چالاکی سیاسیی کۆمەڵایەتی ڕۆژنامەوانیان تیرۆرکردووە

- لەزمانی زەرددا بەدیان کەس بە تۆمەتی ناڕەوا ئەستاش لەزیندانەکاندا دەردو میحنەت و زجرو ئازار دەچێژن، تەنیا بەدەلیلی خۆپیشاندان یان هەڵسوڕانیان لە بواری ڕشتەیی یان ڕۆژنامەوانیدا.

- سەرانی مامە حەمۆ عەبدولستار تاهیر شەریف و نەزیر عومەرو شوکری ئامەدی و ویدات حوسێن و سەردەشت عوسمان و … دیان وسەدان تیرۆری تریان، لەمەڕووی دەستەکاتی سیی وداوساڵەی میلیشیاگەرێتیانداو تیرۆر پیشەییان لەبەرامبەر دەنگۆ بۆرو ناڕازیەکاندا، گومانەکان لەسەرتیرۆری مامۆستا جیهانیش زیاتر دەکەن نەک خەکوژی.

- تێبینی :- نامەی هەریەکە لەخوشک و برای مامۆستا جیهان کە لەم چەند ڕۆژدا باڵاوکرانەوە.

https://www.awene.com/detail?article=99891

تاهیر عیسا

2.12.2023

لە ئۆکرانیاوە بۆ فەلەستین..
عوسمانی حاجی مارف

هێژاواو ئەمریکا بە خزمەتکردنی بەرژەوەندیەکانیان، پشتگوێی بەشەرمانەو تەواویان لە دەستدرێژی ئیسرائیل بۆ سەر غەزە کرد، بەمەش بزماری کوشندەیان لەو نەزمە جیهانیەی دوای کۆتایی بلۆکی هێژەمۆنات بانگەوازی بۆ دۆکۆن داکوتا، تەنانەت پشتگوێی ئیسرائیل بۆ سەر غەزە، نەزمی ئێستای جیهانی بۆ سەرکردایەتی ئەمریکاو هێژاوا گۆشتی دامانی خۆی دەستپێکردبوو.
لە نێوان شۆڕی ئۆکرانیا و دەستدرێژی ئیسرائیلدا، کاتێک هەرشی هووسیا بۆ سەر ئۆکرانیا لە شوباتی ٢٠٢٢ دەستی پێکرد، سەرکردەکانی نەزمی جیهانی ئێستا، بە لەشکرکێشیەکی شڵەژانگێزی وەسفیان کرد، واشنتۆن و هاوپەیمانەکانی هەوڵەکانیان چڕکردەوە بۆ هێزیکردنی هەموو جیهان بۆ یەکگرتن لە دژی هووسیا.
لەژیکی ئەمریکی-هێژاوا سادەو ڕاستەوخۆ بوو بەو مانایەی چۆن جیهان لە تەنیشت خۆیان بوەستێنن، تا سەیری وەڵاتێکی گەورە بکەن کە هەرش دەکاتە سەر دراوسێ بچووکەکەی و زەویەکانی داگیر دەکات.
زیاتر لە ١٩ مانگە، ئەوە هووەتەوە کە ئەو لەژیکەی کە هێژاوا پشتی پێ دەبەستێت بۆ پشتیوانی هێزەکانی خۆی بۆ ئۆکرانیا و سزاکانی بەسەر هووسیادا، بۆتایبەتی بەداوی پشتیوانیان بۆ هەرشی بەربەریانەی ئیسرائیل بۆ سەر غەزە، لەژیکەکی پوچ و بەمانای لەدەرهات، بەردومانکردنی نەخشانەی مەعمەدانی لە ئەوارەی سێشەممە ١٧ی تشرینی یەکەمدا، نموونەیەکی توند بوو لەوەی کە وەک تاوانێکی جەنگی تەواو وەسف بکرێت، لەژێکی چەنیەتی وەستانەویان بەرامبەر بە هووسیا، جگە لە خۆجاڵتی و ڕیسوایی و شەرمەزاری شتێکی تری لەدەرنایەت، هەرئەمەش دنیای ناهەزایەتی جەماوەری لە جیهاندا وروژاند، کە تەنها لە وەستانەوە بەرامبەر هەرشی درندانەی ئیسرائیل بۆ سەر غەزە خۆی پێناسە بکات.
سروشتیە ئەو تاوانانەی کە ئیسرائیل بەرامبەر فەلەستینیەکان لە کەرتی غەزە ئەنجامیداون، لە هەگەی هەمەتێکی سیستماتیک و هێکخراوەوە کە پایتەختکانی هێژاوا بەشداریان تێدا کردوە، بۆتایبەتی واشنتۆن، لەندەن، پاریس و بەرلین، بە پەرەپێدانی فڕۆ و درۆو خستنەگەڕی میدیایەکی بەرفروان، تائەو ئاستەی وەسفکردنی خۆکی فەلەستین لەڕیزی تیرەرستاندا بکەنە بیانوی ئەو تاوانە کەمەکوژیانەی هێژانەو بەوستان لە غەزە بە ئامانجی داگیرکاری و

کەنەپەرستانەیان کاری لەسەر دەکەن، هاشکاوانەو هاستەوخۆ دەڵێن؛ کاتێک فەلەستینیەکان لە غەززە حەماسیان هەڵبژاردوە دەبێت بەرگەی دەرئەنجامەکانیشی بگرن. نەتانیاهۆ بەیانیان و ئۆواران بانگەشە دەکات، کە ئاشتی لەگەڵ فەلەستینیەکان پێویست نییە، واتە ئیسرائیل پێویستیەکانی لەگەڵ وەاتانی عەرەبی ئاسایی بکاتەوە، بەبێ ئەوەی لەگەڵ لایەنی فەلەستینی بگاتە هیچ چارەسەرێک.
ئەمریکا و رژێمی ئاپارتایدی پشتیوانیان بە ئیسرائیل بەرزکردەوەو گەپی سەوزیان بە هەلکرد، تا بتوانێت تۆڵەی کەرامەتی بەفیڕۆچووی و زەلیلبونی خۆی بکاتەوە لەبەرامبەر ئەو شکستەی لە هەرشی حەماسدا بەرەوەی کرایەوە.
لە ماوەی ٤٠ ڕۆژ زیاتریی دەستدرێژی دەندانەی ئیسرائیل بە سەر کەرتی غەززە، نەزمی جیهانی بە سەرکایەتی ئەمریکاو ڕژێمی توووشی پاشکۆیەکی بەرچاوی وەرانکەر بووە لە ئاست های گشتی جیهانیدا، کە جگە لە هاوپەیمانەکانی واشنتەن، دەگمەن بووە کەسێک بدەزیتەوە کە پەیوابێت ئەم سیستەمە جیهانیە ئەتوانێ شەرعیەتی متمانەی سیاسی بەدەست بهێنێت. چونکە ئاشکرایە کە یاساکانی تەنها خزمەت بە بەرژەوەندیەکانی ڕژێمی ئاپارتایدی دەکەن، بەیە زەحمەتە بتوانن لەگەڵ باقی جیهاندا هاوئاهەنگی بکەن و بەڕانسی هاوکێشەی سیاسی لە ناوچەکەو جیهاندا ڕاگرن. بەتایبەتی کە حاڵەتێکی دووفاقی بە هەوەستگرتن لەسەر شەڕی ئۆکرانیاو شەڕی ئیسرائیل لەلایەن ئەمریکاو ڕژێمی ئاپارتایدەوە بە ڕەشنی خۆی تەعبیردەکات.
هەرئەمەش ئەو ئارگیومێنتە پوچەڵە دەکاتەوە کە دەڵێت "ئیسرائیل مافی ئەوەی هەیە بەرگری لە خۆی بکات"، ڕژێمی ئاپارتایدی تەنها سەرنجیان لەسەر ئەو بیرکەیە داناوە کە پێش هەرشی ٧ی ئۆکتۆبەری حەماس، گوایە لە نەوان فەلەستینیەکان و ئیسرائیلیەکان دنیایەکی تەواو ئارام و سەقامگیریان هەبوە، بەڵام ڕژێمی نیویۆرک تایمزی ئەمریکی ڕاپۆرتێکی بڵاوکردەتەوەو باس لەوە دەکات کە چەن حکومەتی ئاستەو و تونددەوی ئیسرائیل مەترسیەکانی لە ناوچەداگیرکراوەکانی فەلەستیندا زیاد دەکات، ئەمەش لەبەر ڕەشنایی پەرەسەندنی هەرشەکانی دانیشتوانی ئیسرائیل لە کەناری ڕژێماوە دانانی شوێنی نیشتەجێبون لە پێشەنگی فایلەکانی حکومەتدایە.
حکومەتی ئیسرائیل لە قودس و کەناری ڕژێماوا بەردەوام بووە لە مامەڵەی خراپ بەرامبەر فەلەستینیەکان، تەنها لەم ساڵدا نزیکەی ٣٠٠ فەلەستینی و سەرکردەکانی "جیهادی ئیسلامی"ی لە غەززە تیرۆر کردووە.
هەموو ئەم پێشهات و ڕووداوانە هەستی بادەستی ڕەهای نەتانیاهۆو حکومەتەکەی و سوپاکەی و پۆلیس و دانیشتوانەکەی چەسپاند، تا

کۆنترۆڵی تەواوەتی بەسەر بارودۆخی ناوچە داگیرکراوەکانی فەلەستیندا بکەن، هاوکات هاوپەیمانەکانی ئیسرائیل لە ڕۆژئاوا و ناوچەکە دڵنیاکرانەوە ئاوڕی کە لەم دۆخەدا بەرژەوەندیەکانیان باشە، چیتر سەرئێشەی پرسی فەلەستین کاریگەری نامێنێت، بەڵام ئەم داگیرکاریە بەربەریەتی ئیسرائیل بە سەر دانیشتوانی غەززە، کێشەی فەلەستینی بردە قۆناغێکی تری سەریشە بیان، کەدەبێت لەبەرامبەر ئەو گشتی جیهاندا ڕۆگایەکی تر نیشان بدەن، کێشەی فەلەستین بە مەسەلەیەکی جیهانی و خواستی ناڕەزایەتیە فروانە جەماوەریەکان لە تەواوی دنیادا، هەرچەندە شەڕی ئیسرائیل لە کەرتی غەززە هێشتا بەردەوامە و کەس نازانێت کەی و چۆن کۆتایی بێت، بەڵام بەمانایەک دەتوانین ئەوە بڵێین ئەمریکاو ڕۆژئاوا ئیسرائیل لە ئاکامی ئەم شەڕەدا بەشکستێکی تڕەوە دچنەدەرەوە.
ساڵانێکە پێکین و مەسکە نەزمی جیهانی ڕۆژئاوا بە سەرکایەتی ئەمریکا ئیدانە دەکەن و داوای گۆڕینی دەکەن بە سیستەمێکی فرەجەمسەری نوێ کە "دادپەروەرتر" بێت...؟ بەڵام ئەم دۆخەی کە ئیسرائیل بەسەر خەڵکی غەززەدا خولقاندویەتی، ئەو سیستەمە فرەجەمسەرییە بەسادەیی پوچەڵ و بەمانا دەرهێنا، هەروەها دنیای ململانێی قوتبەکان لە ئاستێکی ترو مەیدانێکی تری ئامادەکاریدا دەبن بە گەورەبوونەوەی ئەو جەنگەی کە ئێگەری هەیە لە ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاستدا فراوان و بەرجەستە بێتەوە.
هەرشە لەناکاوەکەی حەماس کە لە٧ی ئۆکتۆبەردا بەسەر شارچکەکانی ئیسرائیلی دەوروبەری غەززە ئەنجامدرا، چەندین دایناميکی ناوچەیی ناسەقامگیرکردەوە کە لە ساڵانی ڕابردوەوە لە ئارادا بووە.
یەکەم : دیارترینیان ئەو تەوانینە هەیە بوو کە گوایە پرسی فەلەستین چیتر جێگای سەرنجی دانیشتوانی ووڵاتانی عەرەبی نەماوە، گوایە گەیشتن بە سەقامگیری لە ناوچەکەدا بەبێ چارەسەری کێشەی فەلەستین مومکینە، لەکاتێکدا کە فەلەستینیەکان لە ژێر بارگرانیەکی بەربەری ئیسرائیلیدا دەناڵێنن.
کاردانەوەی جەماوەری بە ئەوە هات کە پرسی فەلەستین و ئەو نادادپەروەرییانەی کە فەلەستینیەکان بەدەستیەوە دەناڵێنن، هێشتا هەمایەکی سیاسی بەهێزی هەیە کە توانای هەڵگیرسانی شۆڕشی گەورەی تووڕەیی لە سەرانسەری جیهانی عەرەبیدا لەخۆدەگرێتەوە، کەدەرکەوتکەی زیاتر لە هەر پرسێکی دیکە هاتۆتەوە مەیدان.
ناڕازیبوونی بیروڕای گشتی دانیشتوانی ووڵاتانی عەرەبی لە مامەڵەی خراپ و پشڵکاریکارانی ئیسرائیل بەرامبەر بە فەلەستینیەکان تەنانەت پێش ٧ی ئۆکتۆبەریش بەشێوەیەکی بەرچاو دیاربوو، بەڵام ئەو ووداوانەی ئەمڕۆ لە غەززە ڕووددەن، هەستی ناڕەزایەتی لە

ناوچەکەدا زیاتر کردووە. ئەوەی جەنگای سەرنجە هاوتەریب لەگەڵ ئەوەشدا، پەرەسەندنی مەزاجەکانی دژە ڕژاواش دەبینرێن، لەئەنجامی ئەو پشتیوانیە بەمەرجەی کە ئەپەراسیۆنکانی بەردومانی ئیسرائیل بەسەر کەرتی غەززە لەچوارچێوەی هەوڵەکانی بەیاردانی ئەمریکا و زۆرێک لە وڵاتانی ئەورووپای ڕژاوادا بەدەستی هێناوە.
کەواتە فەلەستین گەڕاوەتەوە پشتەنگی گەلانی نەودەوڵەتی و ناوەندی گوتاری گشتی، لە ژێر ڕۆشنایی پەرەسەندنی زەبری بانگەوازەکان بۆ گەیشتن بە چارەسەرێکی سیاسی دادپەروەرانە بۆ پرسی فەلەستین، واتە جارێکی دیکە بەرەو جێخستنی چارەسەری دوو دەوڵەتی لە بەرامبەر ڕۆشنایی سیاسەتەکانی ئیسرائیل کە یەک دەوڵەتیان لەسەر بنەمای ئاپارتاید دامەزراندووە.
دووەم: ئاسایکردنەوەی پەیوەندیەکانی نەوان سعودیە و ئیسرائیل هەشتا لە دانوستاندا بوو کاتێک هەرشەکە ڕوویدا، بەڵام هەرشی دەندانە بەسەر غەززە بووە هۆی ڕاگرتنی ئەو دانوستانانە بە ماوەیەکی نادیار. ئەو وڵاتانەش کە پشتر ڕێککەوتنیان لەگەڵ ئیسرائیل واژۆ کردووە، لەبەرامبەر داگیرکاری غەززەدا سەرسام ماون و تاادەیەکی زۆر لە چاوەڕوانی ئەو ئاوگرانەدان کە دوای جەنگ پشتهاتەکان چی دەنوێنێت.
سێیەم: ڕاگرتن و دواخستنی ئەو هەوڵانەی بۆ ئارامکردنەوەی ناوچەکە هەوڵی بۆئەدرێت، کە سی ساڵ زیاترە لە ناجێگیری و گژاوی سیاسی بەسەردەبات، لە نمونەی نزیکبوونەوەی نەوان سعودیە و ئێران، دیالۆگ و دانوسکانی نەوان ئەمریکا و ئێران، هەمو ئەوانە چونە ناو ئایندەیەکی نادیارەوە، لەگەڵ ئەوشدا ئەم دەخە هەموو جیهانی پاڕناوە بۆ ئەوەی لە لەواری ململانێیەکی ناوچەیی و ڕەنگە جیهانیدا بڵەرزێنێت.
لەڕاستیا لەم دەخە دژوارو ناهەموارەدا، کەمتەرخەمی نەودەوڵەتی ناتوانێ تاسەر بەردەوام بێت لە بەدەنگی و چاوپۆشیکردن لە سەلماندنی مافە سیاسی و مرۆییە ڕەواکانی خەڵکی فەلەستین، لەکۆتاییهێنان بە داگیرکاری ئیسرائیل بەسەر غەززە، دواتر چاوەڕوانی ئەوە بکرێن کە لایەنی فەلەستینی بە ملکەچی بمێنێتەوە. ڕاستیە زۆرەکەی ئەمڕۆ ئەوەیە کە فەلەستینیەکان لەگەڵ تێپەڕبونی کاتدا داگیرکاری و ڕەگەزپەرستی و ئاپارتایدی ئیسرائیل بە هیچ جۆرێک قەبوڵ ناکەن، بەڵکو ئەمڕۆ دەیسەلمێت کە فاکتەری کات لە بەرژەوەندی گەیشتن بە خواستەکانیان کاردەکات.
حکومەتی ئیسرائیل ئەمڕۆ لە لوتکەی فاشست بون و تونڕەوی و ڕەگەزپەرستیدایە، هیچ هەنگاوێک نیشان نادات بۆ ئامادەیی هەرجۆرە دانوسانێک بۆ وەستانی ئەم هەرشە دەندانەیی.

سەبارەت بە دەستاتی فەلەستین، لاوازیەکی لەبەرامبەر ئەو کارانەی حەماس کردوویەتی زیاتر بون و ناتوانێت ئیدیعای نوێنەرایەتی ئاستەقینەی خەی بە گەلی فەلەستین دەربڕێت. لەهەمانکاتدا بایدن و ئەمریکاش هیچ نیازێکیان نیە و هیچ هاوکێکی سیاسی نادەن ببنەتە هەی کۆتایهێنان بەم داگیرکاریە.
هەرچەندە دەخەکە لەبەردەم ململانێیەکی نوێدایە، بەڵام خەکی فەلەستین هەست بە هیچ ئاسایەکی سیاسی ناکەن، بەڵام ەای گشتی ناڕازایەتی بەرفراوان و ناکۆکیکانی ئەم شتە لە درژخایەندا هەندی دیمەگرافی بە شێوەیەکی ئەرێنی خەی لە بەرژەوەندی فەلەستینیەکان دەسپێنێت.

تۆنێز/ سەمەدە تووڕەی مەلا قۆپە.. عەبدولڕەحمان فەرهادی

ئەو ڕۆژە، تەماشای تەلەفزیۆنم دەکرد، لە دیمەنێکدا سەروسەکوتی منداڵێکم بینی، شتێکی سەردەمی هەرزەکاریی خەمم بیرکەوتەوە، هەر لەبەرخەمەوە لە قاقای پێکەنینەم دا، کوڕە دوازدە ساڵیەکەم ەاپەڕی و هەپەکی لەخەی زانی.

- باوە، ئەوە بە چیی پێدەکەنیی؟
  کوڕم ەاکشەوە، هیچ نییە.
  کەچی گەنگەی لە داگرتم، گوتی:
- دەبێ هەر پەم بڵێی. چی بووە و بە چی پێکەنییت؟
- کوڕم، بەخەت بنووە، هیچ نەبووە. بیرەوەرییەکی سەردەمی گەنجیی خەمم هاتەوە یاد و تێپڕی.
  وازی نەهێنا و گوتی:
- هەر دەبێ بەم بگێڕیەوە.
  ناچاری کردم ملم لە گەانەوەی بیرەوەرییەکەم نا:
  هاوڕێیەکی گەنجیم، زەر بیری دەکەم، ئێستا نازانم کوتووتە کوێ و چیی بەسەر هاتووە، ئەو هاوڕێیەم ناوی سەمەد بوو، بە سەمەد مەلا قۆپە بانگ دەکرا.ئەو ناوی قۆپەی لە چی هاتبوو؟ چەنم بیستبوو، ئاوای دەگەمەوە:

سەمەد، کوڕە مەلایەکی شێوە تاژیی مل تەتەکی لەولاواز بوو، بیچمەکی سەمەر و عەنتیکەی هەبوو، ئەگەر بە باشی دیقەتت بدابووایە، لە پەکەنین زیاتر هیچت بە نەدەمایەوە. سەمەد هەر دەمنی تووڵی بوو، هیچ باکی بە خوێندن و قوتابخانە نەبوو، زەریش تەنبەڵ بوو، باوکی وی ناوی مەلا جاسم بوو، کە کەلکە مەلایەکی نیمچە خوێندەوار بوو، وەلە خەی پە زەر عالیم بوو، کەچی بە مەلا قەپە ناسرابوو. زەرم مەراق بوو بزانم ئەو وشەی (قەپە)یە لە چییەوە هاتووە! جاسم لە کوە و قەپە لە کوە! لە هەر کوەم دەپرسی نەیدەزانی. مەلا قەپە جارجارە لە ژەر سەبەری دارتووەکەی بەرانبەر مزگەوت، یاریی دامەی لەگەڵ مامە ئەسعەدم دەکرد و قەتیش لەی نەدەبردەوە. هەژەکیان هەکەوت لە مامەسعەدم پرسی:

- مامەسعەد، پرسیارێکم هەیە! ئەویش فەرمووی کردەم: دەی.
- دەڵێم، ئەو مەلا جاسمەی هاودامەت، بەچی پەڵە دەڵێن مەلا قەپە؟ یەکسەر پەکەنینەك مامەسعەدی شینومەر داهێنا.. پاشان گوتی:
- هەتیوە، شتەك دەزانیی! ئەوە کە فەری کردووی ئەم پرسیارەم لە بکەی؟

هەندە سوێند، هەندە قورئانم خوارد، کە خەم لەمەژە دەموە لەت بپرسم، سەمەدی کۆیشی هاوپەلەم، بەڵام هەندەی دەمکرد، لەخەمم هانەدەبینی بیپرسمە!

کە دەنیاییم دایە، کەس فەری نەکردووم و هەر پرسیاری خەمە، دەستی بە گەڵانەوەی سەربردەی ناونانی مەلا جاسم بە مەلا قەپە کرد:

- لە کەتایی پەنجاکان، ماوەیەك بوو زەعیم عەبدولکەریم قاسم، شەشاندبووی و دەسەڵاتی وەرگرتبوو. لە مەعاریف پەویستیان بە مامەستای قوتابخانە سەرەتاییەکان بوو، بەیارمەتی دەرچوو کە هەر مەلایەك دەیەوە ببێتە موعەللیم، دەبە بچێت خولەکی فەربوونی وانە گوتنەوە و مامەستایەتی ببینێت و پاشان تاقیکردنەوەیەکی نووسینەکییان پێی دەکرد و دەکرایە موعەللیم، ئەم خولە لە شاری کەرکووك کرایەوە، کە ماوەی ساڵی خوێندنی 1959-1960ی خایاند. موعەللیمی و مەعاریفیش کە ئەستا پێی دەڵێن پەروەردە! ئەوکاتە وەك ئەستا وەران و نالەبار نەبوو. موعەللیم مووچەیەکی زەر باشی دەدرایە. ئەوبوو زەر لە مەلایەکانی کوردستان، ئەوانەی تەمەنیان بە ئەو کارە دەگونجا، چوونە کەرکووك و بەشداریی خولەکەیان کرد و زەربەیان دوای سەرکەوتنیان لە تاقیکردنەوەکە، لە گوندەکانی کوردستان بوونە مەعاشخەر و موعەللیم و خزمەتیان

کرد. دوای خولەکە، ئەوان تاقیکردنەوەیان لە هەر حەوت وانە و بابەت کرد، کە نەحوو و سەرف و شەرع و سایکۆلۆجیی پەروەردە و ڕۆگاکانی وانەگوتنەوە و بابەتی دیکە بوون و تیایدا 21 پرسیاریان بە هاتبووەوە، ماوەی 4 سەعاتیان هەبوو بۆ وەرامدانەوە، ئەوانەی لەو تاقیکردنەوە و ئەزموونە سەرکەوتن، هەموویان بەوانامەی پێنجی ئامادەییان درایێ، کە ئەوکاتە دوا قۆناغی ئامادەیی، وەك ئێستا پۆلی شەشەم نەبوو، بۆکوو پۆلی پێنجەم دوا قۆناغی ئامادەیی بوو. لەم پارێزگای هەولێر 120 مەلا بەشدار بوون وتیایشیاندا بوو نمرەی سەرکەوتنی نەهێنا.. ئەو مەلا جاسمە لەبەر ئەوەی کەلکە مەلایەکی کەم خوێندوو و کەم شارەزا بوو، درەنگیش شتی دەچووە مەشکی، بە سەت دەست ماچکردن ناوی خۆی خستە ئەم خولە، دەشیزانی لە تاقیکردنەوەکەی دەرناچێت! لە ڕۆژی تاقیکردنەوەکە قەپیەکی زەری بردبووە ژووری تاقیکردنەوە و مامۆستای چاودێریش یەك لە مەلا ناودارەکانی کەرکووك بوو، قەپیەکانی لە گرتبوو و تەسلیمی بەڕێوەبەرایەتیی خولەکەی کردبوو، ئەوەبوو کە ئەنجامی خولەکە بەاوکرایەوە، ناوی ئەو وەك قەپیەچییەك گەڕابووەوە و لە تەنیشت ناوەکەی نووسرابوو (رسب بسبب الغش) و ساقیت کرا و نەکرایە موعەللیم. هەر لەو ڕۆژەوە هەندە لەو مەلایانەی لێی نزیك بوون، کلکەناوی (مەلا قەپە) یان ڕەدووخست و جاسمم جاسم، بووە مەلا قەپە، هەندێکیش بە (جاسم مەلا قەپە) بانگیان دەکرد. ئیتر لەناو خەڵك بەربەرە ناسناوەکە بە تەواوی تەشەنەی کرد و وای لە هات کەس بە مەلا جاسم نەیدەناسییەوە. هەندێك لە تورکمانەکانی هەولێر نەیاندەزانی وشەی قەپە گە بکەن، دەیانگوت مەلا قاپو!..

من و مامۆسعەد نزیکەی یەك چارەگە سەعات بەم سەربردەیە پێکەنین..

جا ئەو کۆڕەی مەلا جاسم کە ناوی سەمەدە، کۆڕێکی تامگەل بوو و لە خوێندنیش زەر دەبەنگ بوو، بە جۆرێ لە ئەزموونەکان دەردەچوو، زەریش هەوەی دەدا باش بێت، کەچی هەر مایبوو. سەرم سوڕمابوو چۆن گەیشتووەتە پۆلی پێنجی زانستی! دەبێ ئەویش بەماوەقەپییە نەبێ!.. ڕۆژێکیان مامۆستا دەشاد کە وانەی ووکزانیی پۆلی پێنجەمی زانستیی پێ دەگوتین، هەر بە زانیاریی گشتی، باسی لە بایخی خەراك بۆتایبەت ووك بە گشتی و سۆزە و میوە دەکرد بە تەندروستیی مرۆڤ، فەری دەکردین بزانین هەر یەکێیان چ جۆرە ڤیتامینێکی تێدایە و

هەر ڤیتامینێی ئەرکی چییە و بۆ چی بەسوودە!.. لە بابەتکیان ئاڤی سوودە جەراوجەرکانی ووکی دکرد، کە هەریەکیان ڕۆی بۆ چ ئەندامکی جەستەی مرۆڤ هەیە و چ ڕۆڵکیان لە گەشەندنیان هەیە، هەروەها شێوەی ئۆشی بۆ کردین کە مەرج نییە ووکك بۆ ئەندامکی لەشی یەکك باش بێت و هەمان ووك بۆ ئەو ئەندامی لەشی یەککی دیکەیش هەمان سوودی هەبێت، مەبەستی ئەو بوو لەش و جەستەی هەر تاکك شتکی لە دروستی لە دکەوێت!.. جارکیان باسی سوودی گوێزی بۆ گەشکردنی مێشکی مرۆڤ کرد و گوتی: گوێز بۆ ئاوەز یەکاویەکە و گەشە بۆ ئاوەز دەدات.. تەماشایکی سەمەدی مەلا قەپەم کرد کە بۆ ووخساریەوە وا دەردەکەوت زۆر بۆ شۆق و سەرسامیەوە گوێی شل کردووە، ئەم زانیاریانە بۆ ئەو گرنگ بوون.. لە وانێی پاشتر کە ڕۆژی دواتر هەمانبوو، دوای زەنگی دووەم پشوو، مامۆستا دڵشاد هاتە ژوورەوە، بەر لەوێی دەست بە وانە گوتنەوەکێی بکات، سەمەدی مەلا قەپە یەکسەر بابەتی سوودەکانی گوێزی لە پرسی کە چۆن گوێز سوودی بۆ مێشك و عەقڵ هەیە؟ ئەمە یەکەمجار بوو سەمەد پرسیار لە مامۆستا بکات، هەموو پەمان سەیر بوو! مامۆستا دڵشاد دیسانەوە بۆ کورتی باسی لە بابەتکە کردەوە. سەمەد وازی نەهێنا و گوتی: کەوابێ، مادام گوێز بۆ عەقڵ و گەشێی مێشك باشە، دەبێ بۆ زیرەکییەش هەر باش بێت؟ مامۆستا دڵشاد زەرجار بابەتی پڕکێنیناوی و قسێی خۆشی دەخستە نێو قسە و ئاڤکاریەکانی، بۆیەش لای قوتابیان خۆشەویست بوو.

- گوێ بگرێ سەمەد، ئاستێ گوێز بۆ مێشك و ئاوەز باشە، بەڵام باوەڕ ناکەم بۆ تۆ ئەو سوودێی هەبێت، سوودی ووك لە یەکەکەوە بۆ یەکەکی دیکە دەگۆڕێت.
- ئێی مامۆستا گیان، چ خواردنك بۆ من باشە کە وا بکات کەمك زیرەك بم و بۆ ئاسانی پڵەکانم ببڕم.
- سەمەد تۆ گەر دەتەوێ لە خوێندن باش بیت، پێویستە بایخ بۆ تووڕ بدەیت. سەروسەکوتی تۆ لە تووڕ بوڵاوە بۆ هیچ شتکی تر زیاتر ناسکێت! سەمەد بۆ تووڕ زەر بخە، بۆ قسێی من دەکێی ڕۆژانە دوو تا سێ سەرکە تووڕی مەر بخە، تخوونی تووڕی سەر نەکەویی!. گوێ بگرێ سەمەد، ئەگەر ئەوە بکەیت، ئەگەر بۆ مانگێك تۆتێت بۆ نیوتنیش نەخست، لەسەر منی حسێبکە.. هەموومان پکەنین! سەمەد وایزانی ئەمە بۆ وشێی تۆتێ پەدەکەنین، نەیدەزانی مامۆستا دڵشاد هەر بۆ خۆشی و جۆفەنگ وای وەرام دایەوە، کەچی سەمەد قسەکێی مامۆستا دڵشادی

بەتەواوی چووە مەشکیەوە. سەمەد تا دوا وانەی ئەبڕق و سەرماند مایەوە و بیر و هۆشی هەر لای تووربووە. بە بیانیەکەی کە هاتینەوە دەوام، لە پشووی وانەی دووەم، سەمەد سەرکە تووربکی مەری گەورەی قەلاویی لە گیرفانی شەروالی بە زەحمەت و بە هاوڕی من، لە گیرفانی دەرهانی، وردە وردە خەریك بوو لە شەروالەکەی دەخشاند تا قوڵی لە بەتاوە، ئیتر دەستی بە قەمپارە تووران کرد و ناوە ناوە فننەیەکی دەکرد و لچە نیمچە قەلاویەکەیشی بە قاچی کورتەکی دەسڕیەوە. لەو ڕۆژەوە سەمەد لە قوتابخانەکە بووە تووڕەڕەکی ناودار..

وانەی پاشتر بە مامەستا دەشادیان گوتبوو: سەمەد لە تووڕەواردن دەست بەکار بووە و ئەگەر بەردەوام بە، تووڕەڕەکی چاکی لە دەردەچە. مامەستاکە لە سەمەدی پرسی:

- کوڕە من، بەیارت داوە ڕۆژانە چەند تووڕ بخەیت؟
- مامەستا، سبەینان یەك سەرك، دوای نیوەڕۆیان یەك سەرك، ئێوارانیش یەك سەرك.
- ئافەرین. بەردەوامبە.

ئەو تووڕەڕییەی سەمەد دەیکرد، بە کەسمان نەدەکرا!.. لەو ڕۆژەوە لە پشووی وانەکاندا، قوتابییان بەرەو حانووت دەچوون، ئەمەیش لە هاوڕیان هەریەکەو شتەکمان دەکڕی. سەمەد ئەو ماوەیە هەم خەرجیی نەبوو، هەمیش خەریکی تووڕەڕیی خۆی بوو و بە پشووی دوو وانە، سەرکە تووڕە گەورەکەی خۆی بە تەواوی حەپەلووش دەکرد.. زەربەمان هیوامان وابوو سەمەد بە مانگی داهاتوو، لە وانەکاندا گەانەکی بەسەردا بێت و ئاستی زانستیی باشتر بێت. هەندێك لە قوتابییە زیت و زرنگەکان بەتەواوی ترسەکیان لە نیشتبوو و لە مەترسیی ئەوەدا بوون سەمەد لە زیرەکی، بەپێش ئەوان بکەوێتەوە، کەچی سەمەد لە وانەکاندا نە ئاگای لە دەرسەکان بوو نە لە حەشتەبای خوا، هەموو بیر و هۆشی لەکن تووڕ بوو! ئەو بەپەلە بوو زەنگەکە لە بدات و دەست بە قەمپارە تووران بکات.. نزیکەی دە ڕۆژەکی بە دووەم ئەزموونی مانگانەی زەربەی وانەکان مابوو، بابەتەکەی سەمەد، لەناو زەربەی مامەستایان دەنگی دابووەوە، مامەستا دەشادیش بەردەوام هانی سەمەدی دەدا و چاوەڕێی دەکرد بەکەم خوایە سەمەد لە دەرسودەرکانی باشتر بێت.. ئەم تووڕەی سەمەد، وایکرد هەفتەی پاشتر ژمارەیەك لە قوتابییە بەتواناکانیش واز لە حانووت بێنن و دەست بە تووڕەڕی بکەن، ئەمە بە زەربەیان خوون و خولیایەکی فەنتازی

و خۆش بوو..
لە یەکەم ئەزموونی مانگانەمان کە بە وانەی کیمیا دەستی پێ کرد، دوای هاتنە دەرەوەمان لە پەل، سەمەد پێی ڕاگەیاندین ئاگەر بەرزترین نمرە نەهێنێ، بە دڵنیاییەوە دووەم دەبێ..
لە ئەزموونەکانی دیکەیش هەر هەمان ئاستی وەرامەکانی خۆی ڕاگەیاند، ئەم هاتنە دەستەی سەمەد، ترسی یەکەم نەبوونی ئەم مانگەی خستە دەروونی زەر لە قوتابیێ پێشەنگەکان، خەریك بوو ئەم ترسە بنیشتە منیش! وەلە چەندی تەدەفکریم، نەدەچووە عەقڵم تووڕ تەتەم بخەتە!.. سەمەد لە ئەزموونەکانی مانگی پێشوو، لە کەی هەشت وانە، لە چواریان کەوتبوو، لە دوانیشیان لە لەواری دەرچووندا بوو، کەچی کەوتبوو!.. هەموومان چاوەڕێی کاریگەریی تووڕەییەکەی سەمەد بووین بەسەر زیرەکییەکەیەوە!..
کە ئەنجامی وانەی ڕووکزانیمان وەرگرتەوە، دەرکەوت سەمەد 60ی لە 100 وەرگرتووە، ئەمەش بە ئەو هەنگاوەکی گەورە بوو، چونکە لە ئەزموونی یەکەمی، 40ی وەرگرتبوو، یەکەمی پەل 70ی لە ڕووزانی وەرگرتبوو، سەمەد سێیەم بوو، ئەمەش وای کرد سەمەد کەمێك شانازی بە خۆیەوە بکات، بەتام بەداخەوە ئەم هەوایەی کەوتبووە کەکڵەی، زەری نەخایاند. هۆڕی پەنجشەمە، کە ئەنجامی سەرجەم ئەزموونەکانمان وەرگرتەوە، سەمەد بەر لەوەی ئەنجامەکانی خۆیمان پێ بڵێت، خشی و خۆی بزر کرد، هۆڕی هەینییش هەر نەمانبینییەوە، بە ڕۆژی شەممە، سەمەدمان کەمێك بە داماوی و لچشکەی بینی، لەموە بەمان دەرکەوت کە لە حەلوەلادایە، دیسانەوە خۆی بزر کرد و دیار نەما!.. بە سەبینەکەی کە وانەی ڕووکزانیمان هەبوو، مامەستا دڵشاد هاتە ژوورەوە و ڕووی لە سەمەد کرد:

- هاا، کاکی تووڕەر، ئەمە چاوەڕێی چیمان دەکرد! چیی دەرچوو!

ئیتر لەوەوە زانیمان، سەمەد جگە لە ڕووکزانی، لە هیچی دیکە دەرنەچووە، بەمان دەرکەوت تووڕ کاری خراپی خۆی کردووە. ئەمەیش تووڕەڕی!
مامەستا دڵشاد، ڕووی کردە سەمەد:

- سەمەد گیان گوێی مەدە، هەوێك بوو دامان، ئیتر بەدوای هۆگەچارەی تردا دەوێین.. سەمەد گوی بگرێ با شتەکی خۆشت بە باسەوەکەم:

بەوەزنەکی گەورەکەمان هەبوو، کوێکی تەمەن شەش ساڵانی هەبوو، ئەو کوێە شەوانە کە دەخەوت، میزی لە جێخەوەکەی

بەخێدا دەکرد. دایکی چەندە هەوڵی دەدا و چەندی دەیبردە دختەران، هەر بەسوود بوو. ئۆژکیان پیرەمێردێکی بەحسەب دونیا دیتی! خزمی خۆی پێی دەڵێ:

- خوشکە، ئەگەر دەتوانێ کوڕەکەت چیتر میز بەخێدا نەکات، پێم باشە بیبەیتە لای مەلا قەپە، بڵێکم نوشتەیەکی بۆ بکات و نوشتەکەیش بخە بالیفەکەیەوە، یان لێی بدروو، بەخوا هەر ئەو چارەیەت هەیە. بەوژنەیش دەستی کوڕەکەی خۆی دەگرێت و دەیباتە لای باوکت، باوکیشت چارسەریی ئەمەی بۆلاوە ئاسان دەبێت و نوشتەیەکی بۆ دەکات و دوعای لەسەر دەخوێنێ و ئادەستی بەوژنەی دەکات، سەرقاڵماڵی خێیشی لێ وەردەگرێ. ژنە بزر دەبێ و دوای ماوەیەك لێ بەردەم مزگەوت لەگەڵ باوکت لووتیان بێ لووتی یەك دەبێتەوە، باوکیشت لێ حاڵوحوالی کوڕەکەی دەپرسێ:

- ئەڕێ خوشکە، خۆ کوڕەکەت میز بەخەداکردنەکەی بڕا!

بەوژن وەرامی دەداتەوە:

- بەخوا چی بڵێم مامۆستا، لەوێتەی نوشتەکەی جێنابتم لێ بەجامەکەی بەستووە، هەتا بێ میز ئادەگا، ئەستاکە گووش لێبن خۆی دەکات. نوشتەکەی جێنابت سەرباری میزەکەی گووشی زیاد کرد.

باوکیشت دەڵێ:

- خوشکە تۆ دەبێ نوشتەکەی لێ بالیفەکەی بدرووی نەك لێ بەجامەکەی. تەیش سەمەد گیان، هەر تووڕەری بەتەنیا بەس نییە، بڵێکوو دەبێ لەگەڵ تووڕەییەکەت، بشخوێنیت. تێگەیشتیت؟

سەمەد باگەی مامۆستاکەی دایەوە: مامۆستا دەبوو لە ئەوەڵا وام بڵێیە!

تامگەل: نیمچە گەل.

شڵە: لەکدانەوە.

حەپەلووش: لووشکردن، هەڵلووشین.

قەمپار: قەپ یان خواردن بە گازگرتن.

دەوڵین: وڵە دەبین.

باگە: وەرام، جواب.

Sent from Yahoo Mail for iPhone

شیعر\ ئەوارنە ٥٣.. سەردار جاف

بەرو زەردەی ئاوابوون چووم
ئاوەزانی گرێی گرژی دەچنمەوە
شەو ئافاتم بە دادنە
نیگاکانم لە بن لامپای چراخانا
کوێر کوێر بوون و
لە پەرزی بەکەسیدا دروێنەی خەم دەچننەوە
مینا منالی لاسار و
چەتوون گەلی وەکگرتوو
سەرەتا و بەرەبەیانی کەسان
بە مەیلی چارەکی کشتیە کۆنەکە
رووەو دەریا شەقاو شەقاو هەنگاو دەنە
رووخسار شەرمی لە تەنیووە
سەرەتا یەکی ژەوان و
لەژلەژ رووەو دەرگای کەم
شانی بە دیوارە زبرەکان دەخشێنە
چرپە و دەموودوی دوێنەکە
بوونە قوپی پەشیمانی
درزی دەرگا واتا و سەرپشت
شەهلا بە چرپەی تەنزەوە
وەردی بوونە بانگ و سەدا
وەرەوە وەکو جارانت))
بە شاری ئەوین ورەوە
لە گەڵ دەستت
چاکترین قەندەرەی باتا و
جانتای موغازەی پەستدار و
ئامێری دەرزی دوورمان و
بەتانی گەرم بە یار و
((هەنگوینی ساغی بە بنە
هومێدی رەش بووە چراتەی گوزەر

دەنگی زەنگی کلێساکان
بانگی مزگەوت
جادانی جەژن و بەهارێکی نەورەزی
شەونخونی و
چاوەنوای ژوانێ بوو
مانێ بە مانی گەڕەکی گرت
کوچێ بە کوچەی دڕاندڕ
لەم شارەوە بە شاری دوور
بوو بە هەستی ئاشقانێ
چەخماخێ گەیشتە تەڕ و
تاک بە تاکی ئاسق دەڕێ
ئیدی لە غوربەت ناترسم
خەشمدەوی خەشەویستەرین کەسم

٢٠٢٣ / ١١ / ٢٩

پاییز.. شیعر: رضا فیض آقایی.. وەرگێڕانی: پشکۆ ناکام

..... " بە یادی هونەرمەندی تازە کۆچ کردوو"شاهرخ"

شیعر: رضا فیض آقایی
ئاواز : منوچهر طاهر زادە
گۆرانی : شاهرخ

""""""""""""""

لە ئێوارەی پڕ بەزاری و بە دەنگی
کەچی غەمگینانەی
پەڕەسلکێ شادکان
هەواڵی ووتبوونەوەی
باغچەکان..
پاییز هات بە

دەستبەسەرگرتنی باغ
بە کەکردنەوەی گۆڵا
و
چۆڵ وەریوەکان
کەس سەراغکی گوڵ ناکات
کەس سەراغکی گوڵ ناکات

وەرە لە کەناری دەگیری گوڵاڵە سوورە
لە دیوانی گریان شیعرێک بخوێنین
من و تۆ
لەدایک بووی وەرزی خەزانین
من و تۆ
لەدایک بووی وەرزی خەزانین
هەردووکمان پەروەردەکراوی
دامانی گریان
لە هەوای سینەمانا
هەوری گرتووە
چیرۆکی بێ هاوڕێمیمان

ئەزانم ، ئیتر چیرۆکی بێ گۆڵا
و
زەردەگۆڵاوەکەمان
کۆتایی نایەت…ئەزانم

وەرە لە کەناری دەگیری گوڵی سپیدە
لە دیوانی گریان
شیعرێک بخوێنین
من و تۆ
لەدایک بووی وەرزی خەزانین
من و تۆ
لەدایک بووی وەرزی خەزانین
هەردووکمان پەروەردەکراوی
دامانی گریان

پاییز ، پاییزی ووتەوێ بوو
من و تۆ ، خەستە و چاوبەگریان
من و تۆ ، خەستە و چاو بێ گریان

لەسەر گۆڕەکانی گوڵاڵە
بە دڵکی تەنگ ئەنووسم
وەرزی دڵ تەنگی پایز
وەرزی غەمگینی عاشق

”””””””””””””””،

وەرگێڕانی : پشکۆ ناکام

فیلمی سینەمایی کوردی “زاڵاوا” خەڵاتی بیست و دووهەمین “جەژنی حافز”ی بەدەستهێنا

مەنسوور جیهانی ـ

فیلمی سینەمایی کوردی “زاڵاوا” لە دەرهێنانی سینەماکاری کورد “ئەرسەلان ئەمیری” خەڵاتی تایبەتی بیست و دووهەمین خولی “جەژنی سینەمایی حافز”ی بەدەستهێنا.

هاوەسمی پشکەش کردنی خەڵاتەکان بە براوەکانی بیست و دووهەمین خولی “جەژنی حافز” دوای ساڵێک وەستان، بە بەهاوەبەرایەتی “ئومید موعەلیم” و بە بەرهەمهێنانی خاتوو “ئازەر مەعماریان” لە هوتێل “ئسپیناس پاڵاس” لە شاری تاران بەهاوچوو و خەڵاتی باشترینەکانی سینەما و تەلەفیزیۆنی ئێران بە سەرکەووتوان بەخشرا.

“محەمەدەزا عەلیمەردانی” پشکەش کاریی ئەم جەژنەی بەشی کەرتی تایبەتی ئێران و هەروەها دەرهێنەری بەرنامەکەش لە ئەستێی “عەلی ئەجی” بوو.

سەرکەوتووانی بەشەکانی سینەما و تەلەڤیزیۆنی بیست و دووهەمین خولی جەژنی سینەمایی “خەڵاتی حافز” بریتی بوون لە:

سینەما:
باشترین فیلم: پشکەش کرا بە فیلمی سینەمایی “دیداری تایبەت”

(ملاقات خصوصی) لە دەرهێنانی "ئومید شەمس"
باشترین دەرهێنان: بەخشرا بە "ئایدا پەناهەندە" بۆ دەرهێنانی فیلمی سینەمایی "تی تی"
باشترین سیناریۆ: بە شێوەی هاوبەش بەخشرا بە "ئومید شەمس"، "بەهرام ئەرک"، "عەلی سەرئاهەنگ" بۆ نووسینی سیناریۆی "دیداری تایبەت"
باشترین ئەکتەری ئافرەت: بە شێوەی هاوبەش بەخشرا بە خاتوو "ئێلناز شاکردووست" بۆ ڕۆڵی بینین لە فیلمی سینەمایی "تی تی" و خاتوو "سەدەف ئیسپەهبەد" بۆ ڕۆڵی بینین لە فیلمی سینەمایی "لەوەگە" (علفزار)
باشترین ئەکتەری پیاو: بە شێوەی هاوبەش بەخشرا بە "پێژمان جەمشیدی" بۆ ڕۆڵی بینین لە فیلمی سینەمایی "لەوەگە" و "بەهرام ئەفشاری" بۆ ڕۆڵی بینین لە فیلمی سینەمایی "فوسیل"
باشترین مۆسیقا: پێشکەش کرا بە مامۆستا "حوسێن عەلیزادە" بۆ ئاوازدانەری فیلمی سینەمایی "ئاتابای" لە دەرهێنانی خاتوو "نیکی کەریمی"
باشترین مونتاژ: بەخشرا بە "عیماد خودابەخش" بۆ مونتاژی فیلمی سینەمایی "بۆ هەموو شتێک" (بی همه چیز)
باشترین بەڕێوەبەری وێنەگرتن: پێشکەش کرا بە "وەحید ئیبراهیمی" بۆ وێنەگرتنی فیلمی سینەمایی "بارووداخی مەهدی" (موقعیت مهدی)
خەڵاتی هیوانشاد "عەباس کیارۆستەمی": بەخشرا بە "عەلی بەهادی" بۆ دەرهێنانی فیلمی سینەمایی "تەڕاوانین" (تصور)
باشترین بەگەفیلم: پێشکەش کرا بە "سیاوەش سەفاریان پوور" بۆ دەرهێنانی "کەپیتانی من" (کاپیتان من)
باشترین کورتەفیلم: بەخشرا بە "سەمەد عەلیزادە" بۆ دەرهێنانی "سێزدە ساڵی" (سیزده سالگی)
دەستکەوتی تایبەتی تاکەکەسی: بەخشرا بە "هادی حیجازی فەر"

تەلەفیزیۆن:
باشترین گێرانی تیتراژی فیلم یا زنجیرەدراما: بەخشرا بە گێرانیبۆژی کورد "موحسین چاووشی" بۆ خوێندنی گێرانی "وازم لێبێنە" (رهایم کن) و "عەلیەزا قوربانی" بۆ خوێندنی گێرانی "بۆ تاوان" (بی گناه)
باشترین وەرگێڕانی تەلەفیزیۆنی: پێشکەش کرا بە "عادڵ فیردەوسی پوور" بۆ بەرهەمهێنانی بەرنامەی "کۆمەڵەی تەپی پڵی ٣٦٠"
باشترین سیناریۆی تەلەفیزیۆنی: بە شێوەی هاوبەش بەخشرا بە "جەمشید مەحموودی" و "هەزا بەهاروەند" بۆ نووسینی سیناریۆی

"پۆستی شێر" (پوست شیر)
باشترین دەرهێنانی تەلەفیزیۆنی: بە شێوەی هاوبەش بەخشرا بە "نیما جاویدی" بۆ دەرهێنانی زنجیرەدۆرامای "ئاکتێر" و "جەمشید مەحموودی" بۆ دەرهێنانی زنجیرەدۆرامای "پۆستی شێر"
باشترین زنجیرەدۆراما: پێشکەش کرا بە زنجیرەدۆرامای تەلەفیزیۆنی "پۆستی شێر"
باشترین ئەکتەری ئافرەت، کۆمیدیای تەلەفیزیۆنی: بەخشرا بە خاتوو "□□یا ئەفشار" بۆ □□□ بینین لە زنجیرەدۆرامای "ئانتێن"
باشترین ئەکتەری ئافرەت، دۆرامای تەلەفیزیۆنی: بەخشرا بە خاتوو "هودا زەینولعابدین" بۆ □□□ بینین لە زنجیرەدۆرامای "وازم لێبێنە"
باشترین ئەکتەری پیاو، کۆمیدیای تەلەفیزیۆنی: پێشکەش کرا بە "مەهران غەفووریان" بۆ □□□ بینین لە زنجیرەدۆرامای تەلەفیزیۆنی "پیکابی شین" (نیسان آبی)
باشترین ئەکتەری پیاو، دۆرامای تەلەفیزیۆنی: پێشکەش کرا بە "عەلیرەزا کەمالی" بۆ □□□ بینین لە زنجیرەدۆرامای "پۆستی شێر"
خەڵاتی تایبەتی ئەندامانی لێژنەی دادوەران: بەخشرا بە فیلمی سینەمایی کوردی "زاڵاوا" لە دەرهێنانی سینەماکاری سنەیی "ئەرسەلان ئەمیری"
باشترین دەستکەوتی تەکنیکی و هونەری: پێشکەش کرا بە "ئەمیر حوسێن قودسی" بۆ فیلمی سینەمایی "بۆ هەموو شتێک".

□□زیی تایبەت لە تەمەنێک خەباتی هونەریی:
هەر لە □□وەسمی کۆتایی بیست و دووهەمین خولی جەژنی "سینەمایی حافز"، □□زیی تایبەت لە تەمەنێک خەباتی هونەریی "بۆهزاد فەراهانی" ئەکتەری ناوداری سینەما، شانۆ و تەلەفیزیۆنی ئێران گیرا.

زنجیرەدۆرامای هەڵبژاردە لە بەرهەمە تەلەفیزیۆنی و کەناڵی پەخشی خەماڵی ساڵی ٢٠٢١:
بەخشرا بە "خاتوون" لە دەرهێنانی "تینا پاکەوان" (ئەم زنجیرەدۆرامایە لە بەشی پێشبڕکێدا نەبوو).

